

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Veronika Fialková

**Postoj Velké Británie k Hospodářské a
měnové unii 1997 - 2007**

Bakalářská práce

Praha 2008

Autor práce: Veronika Fialková

Vedoucí práce: Mgr. Jan Váška

Oponent práce: Prof. PhDr. Lenka Rovná, Csc.

Datum obhajoby: 2008

Hodnocení: Výborně

Bibliografický záznam

FIALKOVÁ, Veronika. *Postoj Velké Británie k Hospodářské a měnové unii 1997 – 2007*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2008. 50 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Váška.

Anotace

Bakalářská práce *Postoj Velké Británie k Hospodářské a měnové unii 1997 – 2007* sleduje britský vztah k přijetí společné měny euro v období vlády Tonyho Blaira. Klade si za cíl analyzovat důvody, které stály za zachováním výjimky ze zavedení eura, kterou Velká Británie získala roku 1991 za vlády konzervativců. Premiér Tony Blair osobně o zrušení této výjimky usiloval a jeho kabinet vyslovil přijetí společné měny principiální podporu, ke vstupu Velké Británie do eurozóny však za jeho vlády nedošlo. Tato práce se zabývá jak vládní linií postojů k euru, tak názory veřejnosti a rolí lobbistických skupin a médií v průběhu celých deseti let Blairovy vlády. Zaměřuje se na kritiku pěti ekonomických testů a postoje ministra financí Gordona Browna, na roli referenda o euru i na další faktory, které ovlivňovaly otázku přijetí eura, jako jsou například válka v Iráku a odmítnutí euroústavy. Postoje k euru v době Blairovy vlády práce zasazuje do kontextu předchozích období - obsahuje stručný nástin nejmarkantnějších momentů vývoje britských názorů na měnovou unii před nástupem Blairovy vlády. V závěru obsahuje též krátký výhled na další možný vývoj postojů ke společné měně.

Annotation

The bachelor thesis *The Position of Great Britain towards the Economic and Monetary Union 1997 – 2007* focuses on the British approach towards the adoption of the European single currency - the euro – during the Tony Blair's premiership. It aims to analyze the reasons which stood behind the maintenance of the opt-out from the euro introduction. The Prime Minister Tony Blair personally endeavoured to bring the opt-out to an end, and his cabinet declared a support in principle to the adoption of the single currency, but the entry into the eurozone did not materialize during his premiership. This thesis deals with the government's approach towards the euro, as well as with the public opinion and the role of the lobby and the media. It critically analyses the five economic tests, the approaches of

the Chancellor of the Exchequer Gordon Brown, the role of the referendum and other factors, which had an impact on the euro issue, such as the Iraq war and the rejection of the European Constitution. The position towards the euro during the Blair's premiership is put into context with the previous periods – in the beginning, the thesis shortly presents the most significant moments of the development of the British positions towards the euro before Blair's entry into office. It also contains a short outlook on the possible future of the British position towards the single currency.

Klíčová slova

Hospodářská a měnová unie, euro, Velká Británie, Labour Party, Tony Blair, Gordon Brown, pět ekonomických testů.

Keywords

Economic and Monetary Union, euro, Great Britain, Labour Party, Tony Blair, Gordon Brown, five economic tests.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 15. 5. 2008

Veronika Fialková

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Janu Váškovi za ochotu, s níž mi poskytoval odbornou pomoc při vytváření této bakalářské práce.

OBSAH:

1. ÚVOD.....	8
2. VÝVOJ POSTOJŮ BRITSKÝCH POLITICKÝCH ELIT K PLÁNU HMU: 1972 – 1997.....	13
2.1 Před vznikem HMU: vlády Edwarda Heatha a Margaret Thatcherové	13
2.2 Vláda Johna Majora a členství libry v ERM	15
3. POSTOJE K EURU BĚHEM PRVNÍ VLÁDY TONYHO BLAIRA: 1997 - 2001.....	18
3.1 Evropská politika vlády a základní rámec postoje k HMU	18
3.2 Pět ekonomických testů	20
3.3 Role veřejného mínění, médií a nátlakových skupin.....	24
4. EURO VE DRUHÉM A TŘETÍM VOLEBNÍM OBDOBÍ: 2001 - 2007.....	30
4.1 Stagnace na cestě k přijetí eura.....	30
4.2 Pět ekonomických testů podruhé	33
4.3 Po roce 2003: euro opouští agendu.....	38
5. ZÁVĚR.....	43
SUMMARY	46
SEZNAM LITERATURY	47

1. Úvod

Tématem předkládané bakalářské práce je postoj Velké Británie k Hospodářské a měnové unii (HMU) v období působení Tonyho Blaira v čele vlády Labour Party¹ v letech 1997-2007. Velká Británie na základě tzv. neúčastnické doložky (opt-out) ke Smlouvě o založení Evropského Společenství (ES) z roku 1991 nevstoupila do 3. etapy HMU, která spočívá v nezvratném nahrazení národních měn členských států jednotnou měnou euro, a tuto měnu nepřijala. Tony Blair během své desetileté vlády usiloval o sblížení Velké Británie s Evropskou unií (EU) včetně přijetí společné měny, k naplnění tohoto cíle však nedošlo. Ve své práci analyzuji hlavní důvody, které formovaly postoj Velké Británie k jednotné měně v období Blairovy vlády a které stály za zachováním doložky opt-out ke Smlouvě o ES.

Otázka členství Velké Británie v Hospodářské a měnové unii si zaslouží pozornost jednak jako důležitý prvek současného ekonomicko-politického dění a jednak jako významný faktor působící na britskou vnitropolitickou scénu. Z mezinárodního hlediska je členství v HMU podstatné pro postavení Velké Británie v zahraničněpolitických vztazích i pro význam a budoucnost Evropské unie jako celku. Pokud by se Velká Británie rozhodla zapojit do 3. etapy Hospodářské a měnové unie, významně by posílila svou vazbu na Evropskou unii a její instituce a změnila by své, zejména obchodní, vztahy se třetími zeměmi. Přijetí eura by se projevilo také na světových finančních trzích, neboť Londýn, jedno z hlavních finančních center, by se ocitl uvnitř eurozóny. Libra šterlinků jako jedna z významných světových měn by zanikla a zároveň by došlo k posílení významu eura, které se již nyní stává vedoucí světovou měnou. Z vnitropolitického hlediska jsou velmi důležité dopady eura na volby a stranickou politiku i na britskou společnost. Vliv Hospodářské a měnové unie v tomto smyslu rozhodně nelze podceňovat.

Časové vymezení práce je zvoleno tak, aby odpovídalo době, kdy byl vstup Velké Británie do HMU nejpravděpodobnější a kdy se rozhodovalo o tom, zda k němu dojde či nikoli. Práce končí obdobím, kdy došlo k poklesu zájmu o euro za strany vlády a kdy se

---

¹ V české literatuře a tisku se užívá jak anglická verze „Labour Party“, tak český překlad „Labouristická strana“.

k němu přestala vyjadřovat i většina nepolitických aktérů. Od tohoto momentu bylo téma přijetí eura ve Velké Británii prozatím opuštěno.

Cílem překládané práce je zjistit a vysvětlit příčiny setrvání Velké Británie vně eurozóny navzdory úsilí Tonyho Blaira svou zemi do HMU dovést. Kladu si otázku, zda za nepřijetím společné měny stály především ekonomické důvody, jak se snažila prokázat vláda, či hlavně důvody politické, o jejichž převaze svědčí řada charakteristik vztahu Velké Británie s Evropskou unií.

Členství Velké Británie v Evropské unii tradičně provázely výjimky z citlivých oblastí evropské legislativy, kvůli kterým si země vysloužila přezdívku „obtížný partner“.² Výjimky pramenily především z obav ze ztráty důležitých státních pravomocí a z jejich sdílení na nadnárodní úrovni. Svou suverenitu si Velká Británie střeží dodnes, a proto lze vidět příčiny setrvání mimo HMU právě v neochotě vzdát se pravomoci vykonávat nezávislou měnovou politiku. Hospodářská a měnová unie je totiž na sdílené suverenitě v oblasti měnové politiky založena. Její řízení připadá nadnárodnímu orgánu - Evropské centrální bance (European Central Bank, ECB), která navíc podléhá minimální politické kontrole ze strany vlád členských států. Pravomoc regulovat měnovou politiku přitom v britském pojetí náleží výhradně národní instituci, a její přenesení na nadnárodní evropský orgán je proto spojováno s vytvářením federální podoby evropské integrace.

Zvláštní postavení Velké Británie ve vztahu k Evropě se nicméně promítlo i do britských obchodních vztahů a potažmo do charakteru britské ekonomiky, která procházela jiným vývojem než kontinentální ekonomiky. Některá specifika britského hospodářství přetrvala do současnosti a ekonomické argumenty proti vstupu do HMU tak také mají své odstatnění.

Práce je pojata jako případová studie, založená na empiricko-analytické metodě, z hlediska formy textu se tedy jedná o empirickou stat'. Je vystavěna jako popis vývoje postojů Velké Británie k HMU, a proto jsem zvolila chronologickou strukturu. Vedle deskripce však s ohledem na cíl práce kladu hlavní důraz na analytické uchopení problematiky. Při analýze využívám především kvalitativní metody, v menším rozsahu i metody kvantitativní.

---

² Zvláštnosti vztahu Velké Británie s ES, resp. EU, analyzuje např. George, S.: *An Awkward Partner: Britain in the European Community*. Oxford University Press, Oxford, 1998.

Text je rozčleněn do kapitol a podkapitol tak, že respektuje jednotlivá volební období ve Velké Británii. V kapitole 2 nejprve podávám přehled událostí v letech 1972 - 1997, které vytvořily východisko pro postoje k euru v období, které je předmětem zájmu práce. Na konkrétních bodech jednání o HMU, jakými byly přípravy Jednotného evropského aktu (JEA), otázka členství Británie v Evropském směnném mechanismu (European Rating Mechanism, ERM) a dojednání opt-out z článku o HMU Smlouvy o založení ES, ukazují, jak sporné téma měnová unie představovala pro všechny britské vládní kabinetů od dob vlády Edwarda Heatha. Zvláštní důraz věnuji transformaci Labour Party a dopadům dvouletého členství Velké Británie v ERM na ekonomiku i na politickou scénu Velké Británie. V kapitole 3 popisují postoje k euru v letech 1997 – 2001. Toto období je pro britský vztah k euru klíčové, neboť hned na jeho počátku vytyčila Labour Party zásady své politiky vůči euru včetně kritérií, na jejichž základě má proběhnout rozhodnutí o jeho přijetí. Kromě vládní linie si všímám veřejného mínění, vlivu médií a zájmových skupin. V kapitole 4 se zabývám dalším vývojem přístupů k euru v následujících vládách Labour Party až do momentu, kdy se o euru přestalo prakticky hovořit. Všímám si povolebního vývoje v roce 2001, nového vyhodnocení pěti ekonomických testů v roce 2003 a následného poklesu zájmu o euro, ke kterému začalo docházet v důsledku řady vnějších i vnitřních příčin. V závěru práce rekapituluji vývoj, hodnotím, proč nebylo vstupu do HMU dosaženo, bilancuji význam jednotlivých vlivů a odpovídám na stanovenou tezi, zda hlavní roli hrály ekonomické, nebo politické důvody.

Pro zpracování mého tématu měly zásadní význam primární zdroje. Konkrétně se jednalo o vládní dokumenty, záznamy politických projevů, statistické údaje a volební manifesty hlavních politických stran. Základní primární zdroj představovaly hodnotící zprávy britského Ministerstva financí z roku 1997, resp. z roku 2003, a s nimi související projevy ministra financí Gordona Browna, které jsou pro porozumění vládní pozici k euru klíčové. Důležitým zdrojem byly dále statistiky publikované britskou agenturou pro výzkum veřejného mínění Ipsos-MORI, zachycující názory veřejnosti na přijetí eura.

Využitelnost sekundárních zdrojů byla do jisté míry omezena jejich dostupností v České republice. Proto jsem vycházela především z publikací se širším záběrem, které problematice postoje Velké Británie k euru věnují zpravidla pouze část či kapitolu, neboť tituly pojednávající čistě o vztahu Británie k HMU jsou ojedinělé. Východisko pro

pochopení evropské politiky Labour Party za vlády Tonyho Blaira mi poskytla publikace autorů Driver a Martella *New Labour* z roku 2006, která na toto téma obsahuje velmi srozumitelně zpracovanou kapitolu. Politiku Labour Party ve stejném období dobře popisuje také publikace *Blair's Britain* sestavená Anthony Seldonem na universitě v Cambridge. Informace zaměřené konkrétně na diskuzi o euru v období první Blairovy vlády kvalitně zpracovává Anthony Forster v knize *Euroscepticism in contemporary British politics: opposition to Europe in the British conservative and labour parties since 1945*. Jak napovídá název, kniha mapuje pozice hlavních politických stran k evropské integraci, přičemž poslední kapitola je věnována postojům k měnové unii. Autor se zde zabývá i vlivem veřejného mínění, médií a lobbistických skupin na stranickou politiku. Do určité míry však v knize chybí ekonomický rozměr vývoje postojů k euru. Vyváženější kombinaci ekonomických a politických argumentů pro a proti přijetí eura se podařilo prezentovat v kolekci esejů *Britain in Euroland*, sestavenou editory Stephenem Haselerem a Jacquem Relandem v roce 2000, která nabízí pohledy různých autorů, a tedy i širší spektrum informací a názorů. Její využitelnost pro aktuální téma, jaké jsem si zvolila, však snižuje již starší datum vydání.

Informace o ekonomické dimenzi problematiky jsem čerpala kromě oficiálních hodnotících zpráv britského Ministerstva financí především z knihy Lubora Laciny *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii* vydané roku 2007 v Praze. Předností tohoto titulu je, že věnuje zvláštní kapitolu příčinám setrvání mimo eurozónu. Přestože klade důraz na ekonomickou analýzu, daří se autorovi obsáhnout i vliv politiky a veřejného mínění na nepřijetí eura. Z česky psaných titulů je Lacinova kniha ojedinělou záležitostí, neboť žádný další tuzemský titul téma setrvání Velké Británie mimo HMU v takové šíři nemapuje. Publikaci je ovšem nutné vytknout, že velkou část informací o politických aspektech eurodebaty čerpá právě z výše zmiňované knihy Anthony Forstera, což se projevuje v jisté jednostrannosti politických argumentů.

Významný zdroj mé práce představuje dále britský tisk, který hrál v debatě o euru velmi důležitou roli. Všimla jsem si především orientace jednotlivých novinových titulů a jejich vlivu na formování veřejného mínění. Z celonárodních deníků přijetí eura podporovaly pouze *The Guardian*, *The Independent* a *The Financial Times*, zbylá část deníků včetně *The Telegraph* a *The Times* euro odmítala. Nejvýraznější podíl na formování

veřejného mínění měl bulvární tisk, který se stavěl téměř bezvýhradně proti přijetí eura, s nejčtenějším britským deníkem *The Sun* v čele. Na tisk jsem pohlížela také jako na zdroj informací o aktuálním dění, které nebylo dostatečně zmapované v knižních titulech. K tomuto účelu jsem využívala především zpravodajský server *BBC News*, množství objektivních informací o euru přinášel také týdeník *The Economist*.

2. Vývoj postojů britských politických elit k plánu HMU: 1972 – 1997

Idea měnové unie se na půdě ES objevila poprvé v 60. letech,³ a problematika měnové spolupráce s Evropou tedy provázela britské členství v ES od samého počátku. Již otázka spojení britské libry s měnami ostatních států Evropy pevným kurzem v rámci ERM představovala kritický bod. Vztah Velké Británie k plánům měnové unie komplikovala řada ekonomických a politických faktorů, hlavním problémem však byla především neexistence jednotné pozice britských politických elit. Nekoherentní politika vůči HMU oslabovala postavení Velké Británie v ES, až nakonec přinesla krizové důsledky členství libry v ERM. Nucené vystoupení z ERM se projevilo výrazně na vnitropolitické scéně. Přispělo k celkovému oslabení konzervativců, a pozici vládní strany s drtivou většinou převzala reformovaná Labour Party v čele s Tony Blairem.

2.1 Před vznikem HMU: vlády Edwarda Heatha a Margareth Thatcherové

První závazek podílet se na měnové unii přijala Velká Británie již roku 1972, tedy ještě před svým faktickým vstupem do ES. Tehdejší konzervativní premiér Edward Heath se podpisem komuniké z konference hlav členských států ES v říjnu 1972 připojil k plánu „nezvratně postupovat k ekonomické a měnové unii“.⁴ Cíl dosáhnout v rámci ES měnové unie vznikl v reakci na problémy související s rozpadem Brettonwoodského systému. Ten se rozhodly evropské státy nahradit tzv. „hadem v tunelu“, který spočíval v zavedení systému pevných měnových kurzů mezi evropskými měnami s povolenou odchylkou v rozmezí $\pm 2,25\%$ a s flukuačním pásmem $4,25\%$ vůči dolaru.⁵ Británie se do systému evropského hada zapojila, avšak po šesti týdnech členství byla kvůli potížím s udržováním kurzu v povolených mezích ze systému nucena vystoupit. Tento neúspěch se později stal významným precedentem pro setrvání mimo Evropský směnný mechanismus,

---

³ První konkrétní plány na dosažení HMU se objevily v roce 1969 na konferenci zemí ES v Haagu, která se nesla ve znamení rozloučení se s gaullistickou vizí Evropy a na níž státy vyjádřily svou ochotu učinit v integraci Evropy krok vpřed.

⁴ Franklin, M., Wilke, M.: *Britain in the European Community*. New York: Royal Institute of International Affairs, 1990, s. 56.

⁵ Kubišta, V.: *Mezinárodní měnové vztahy*. Praha: Oeconomica, 2007, s. 51.

který se objevil roku 1979 v rámci širšího Evropského měnového systému (European Monetary System, EMS), jehož cílem bylo obnovení konkurenceschopnosti ES po ekonomicky neúspěšných 70. letech. V rámci ERM se členské státy opět zavazovaly k udržování pevných směnných kurzů ve stanoveném rozpětí.⁶ Velká Británie vedená labouristickou vládou Jamese Callaghana se sice zapojila do EMS, účast na ERM však kvůli stavu své ekonomiky odmítla a rozhodla se zachovat volně plovoucí kurz libry.⁷ Ještě téhož roku labouristy u moci opět vystřídali konzervativci, nyní vedení Margaret Thatcherovou. Ačkoliv konzervativci tehdy představovali v rámci britského politického spektra proevropskou stranu, Margaret Thatcherová hájící liberální ekonomické principy s regulací měnové politiky v rámci ES nesouhlasila. Nemohla si nicméně dovolit odmítnout britskou účast na měnové spolupráci docela, a tak ponechala britské členství v ERM otevřené budoucnosti: Británie se do ERM zapojí, až nastane „vhodná doba“⁸, čímž položila základy pozdějšímu britskému přístupu k HMU.

Otázka HMU se na evropské agendě objevila znovu během příprav Jednotného evropského aktu v roce 1985. Thatcherová se postavila proti návrhu předsedy Evropské komise Jacqua Delorse zahrnout HMU do textu JEA, což by z HMU učinilo závazný bod budoucího vývoje ES, a docílila pouhé zmínky o HMU v preambuli aktu. Francouzsko-německý tandem však plány na měnovou a politickou unii úspěšně rozvíjel a Thatcherová, které se nedařilo vývoj zvrátit, se stávala ve svém boji proti HMU stále útočnější. Vyvrcholením se stal její projev v Bruggách v září 1988, který způsobil ve vzájemných vztazích Británie s ES vážnou trhlinu.⁹ V samotné Británii se nicméně slova Thatcherové setkala u části politické reprezentace i veřejnosti s pozitivním ohlasem. Aktivizace britských protievropských nálad vedla v únoru 1989 k ustanovení tzv. Bruggské skupiny (*The Bruges Group*), významné politické organizace sdružující stoupence euroskepticismus, jež funguje dodnes.¹⁰

---

⁶ Standardní fluktuální pásmo v ERM činilo 2,25%, rozšířené fluktuální pásmo, které využívala např. italská lira, bylo 6%.

⁷ Vysoká inflace, nezaměstnanost a deficity veřejných financí si vynucovaly možnost využívat měnovou politiku jako nástroje k ovlivňování hospodářské situace země, nikoli k udržování kurzu v pevném pásmu.

⁸ Thatcherová, M.: *Roky na Downing street*, Praha: Naše vojsko, 1996, s. 473.

⁹ Forster, A.: *Euroscepticism in contemporary British politics: opposition to Europe in the British conservative and labour parties since 1945*. London: Routledge, 2002, s. 76.

¹⁰ Holmes, M.: *Bruges revisited. Foreword* [online] [cit. 2008-04-06]. Dostupné z WWW: <www.brugesgroup.com/mediacentre/index.live?article=92>.

Na druhou stranu však neústupnost Thatcherové ve věci HMU vyvolala na domácí politické scéně závažné problémy. Konzervativní strana se v otázkách evropské politiky rozštěpila a proti premiérce se vytvořila opozice zahrnující i klíčové členy kabinetu - ministra financí Nigela Lawsona a ministra zahraničních věcí Geoffreyho Howea. Mezi nimi a premiérkou docházelo k častým sporům, které blokovaly akceschopnost vlády v evropské politice. Spor se vyhroutil v otázce členství libry v ERM, které oba ministři prosazovali. Nigel Lawson zašel dokonce tak daleko, že po několik měsíců prováděl bez premiérčina vědomí politiku stínování německé marky při kurzu 3DM = 1£, aby prokázal schopnost libry bez potíží fungovat v ERM.¹¹ Nejenže tím Thatcherovou nesmírně popudil, ale především zcela zdiskreditoval její důvěryhodnost v ekonomických otázkách. Thatcherová nakonec pod tlakem Společenství a na naléhání svých ministrů vyslovila na summitu Evropské rady v Madridu v červnu 1989 odhodlání libru do ERM začlenit, odmítla se však zavázat k pevnému datu vstupu. Pokračující neshody s ministry následně vedly k rezignaci Howe a Lawsona a k výraznému oslabení pozice jak samotné premiérky, tak celé Konzervativní strany.

2.2 Vláda Johna Majora a členství libry v ERM

Po rezignaci Nigela Lawsona nastoupil do čela ministerstva financí John Major. Nejednalo se však o příliš zásadní změnu, neboť i on si uvědomoval, že pokud si chtěla Velká Británie zachovat možnost ovlivňovat další průběh jednání o připravované měnové unii, bylo její členství v ERM nezbytné. A tak když se koncem léta 1990 objevily signály o ozdravení britské ekonomiky, přiměl Major Thatcherovou k souhlasu se zapojením libry do ERM. K 8. 10. 1990 libra do mechanismu vstoupila při kurzu 1£ = 2,95 DM s rozšířeným flukтуаčním pásmem 6%.¹² Jak však ukázal pozdější vývoj, zvolený kurz byl nadhodnocený a neodpovídal reálným možnostem britské ekonomiky.

V listopadu 1990 nahradil John Major odstupující Thatcherovou na postu premiéra. Jeho pozici velmi ztěžovalo dědictví, které mu Thatcherová zanechala, i silná

---

¹¹ Stínování marky bylo simulací členství libry v ERM. Pokud by libra do mechanismu vstoupila, musel by být její kurz fixovaný na německou marku udržován v pásmu $\pm 6\%$ od kurzu stanoveného v okamžiku vstupu, a o to samé se pokoušel svou politikou Lawson.

Young, H.: *This blessed plot: Britain and Europe from Churchill to Blair*. London: Papermac, 1999, s. 343.

¹² Gerbet, P.: *Budování Evropy*. Praha: Karolinum, 2003, s. 315.

rozpolcenost konzervativní strany v přístupu k Evropským společenstvím a jejich dalšímu směřování. Protože byl postoj konzervativců k HMU nejednoznačný, vyhýbal se Major jakémukoli rozhodnutí o budoucím zapojení Velké Británie do této struktury. Na mezivládní konferenci o HMU probíhající od konce roku 1990 v Maastrichtu paralelně s konferencí o politické unii se mu podařilo vyjednat pro Británii výjimku z účasti na 3. etapě HMU a rozhodnutí o budoucím přijetí společné měny tím oddálit.¹³ Položil tak současně základy pro veškeré pozdější debaty o tom, zda a kdy by Británie do 3. etapy HMU měla vstoupit.

Británie tedy zahájila 90. léta vstupem do ERM a otázka jejího zapojení do HMU byla ponechána otevřená. Pokusy o koordinaci měnové politiky se zbytkem Evropy však skončily velice brzy krachem. Po útocích spekulantů na evropské měny se ERM dostal na podzim roku 1992 do krize a libra musela 16. září 1992 mechanismus opustit. Její vystoupení bylo provázeno ztrátou ve výši téměř 4 miliard liber.¹⁴ „Černá středa“, jak se 16. září přezdívá, přinesla obrovské ztráty nejen britské ekonomice, ale i vládě Johna Majora, která pozbyla ekonomickou důvěryhodnost i podporu voličů. Jak dokládají průzkumy, Konzervativní strana v souvislosti s tímto ekonomickým krachem utrpěla výrazný propad volebních preferencí.¹⁵ Ukázala se její vnitřní rozpolcenost v přístupu k EU jako takové a neschopnost vést účinnou a srozumitelnou evropskou politiku.

„Černá středa“ stála naopak na počátku úspěchu labouristů. Ti již koncem 80. let pod vedením Neila Kinnocka přijali proevropský program, který po prohře ve volbách roku 1992 převzal a dále rozpracoval nový předseda strany John Smith. Smith přetvořil Labour Party na stranu s proevropským kurzem, vybudovaným v protikladu k euroskepticismu zakořeněnému v Konzervativní straně. Jeho působení v čele Labour Party však ukončila po dvou letech náhlá smrt a předsedou strany byl zvolen Tony Blair.¹⁶

---

¹³ Forster, A.: *Britain and the Maastricht Negotiations*. Houndmills: Macmillan, 1999, s. 61.

¹⁴ Forster, A.: *Euroscepticism in contemporary British politics...* London: Routledge, 2002, s. 108.

¹⁵ Haseler, S., Reland, J. (eds.): *Britain and Euroland: a collection of essays*. London: Federal Trust for Education & Research, 2000, s. 27.

¹⁶ V souvislosti se zvolením Blaira do čela Labour Party se hovoří o tzv. *Paktu Blair – Brown* neboli *Granita paktu*, podle něhož se oba politici dohodli na neoficiální dělbu rolí. Brown slíbil nekandidovat na post předsedy strany, aby umožnil hladké vítězství Blaira, na oplátku měl získat širokou autonomii při rozhodování o problémech v domácí politice. Součástí paktu byla údajně i dohoda o odstoupení Blaira z postu premiéra po určitém čase, kdy ho měl vystřídat Brown. To, že k této gentlemanské dohodě skutečně došlo, se však nikdy nepodařilo prokázat, neboť neexistuje žádný písemný záznam, který by ji dokládal.

Navázal na Smithovu reformu strany a dál upevňoval proevropský prvek stranické politiky s cílem posílit pozici Velké Británie v Evropské unii.

Po ratifikaci Maastrichtské smlouvy se z otázky přijetí společné měny stal významný bod politické diskuze a následně i volební kampaně roku 1997. Major nadále nebyl schopen definovat jednoznačné stanovisko Konzervativní strany k HMU. Teoreticky možnost členství připouštěl, ale jelikož byl v parlamentu závislý na hlasech euroskeptického křídla konzervativní strany, nemohl členství aktivně prosazovat. Svou sílu euroskeptici využili v nátlaku na Majora, aby přijal závazek vypsát referendum v případě, že by konzervativci coby vládní strana přijali rozhodnutí o vstupu své země do HMU.¹⁷ Labouristé se obávali ztráty hlasů, pokud by stejný závazek také nepřijali, a tak před volbami roku 1997 i oni slíbili podrobit přijetí společné měny všelidovému hlasování. Přesun rozhodnutí o společné měně z politických kruhů na širokou veřejnost byl vzhledem k převládajícímu euroskepticismu v řadách Britů momentem, který výrazně posílil tábor odpůrců eura. Závazek referenda bude svazovat napříště každou vládu ve věci rozhodnutí o přijetí společné měny a nutit i proevropsky laděné kabinetů k populistické politice vůči euru. S ohledem na drtivé vítězství Labour Party ve volbách roku 1997 je otázkou, zda se musela k referendu skutečně zavázat, jisté však je, že tento závazek měl významný vliv na její pozdější evropskou politiku.¹⁸

Navzdory posile tábora euroskeptiků, kterou přinesl závazek referenda o euru, však zvolení Labour Party do pozice vládnoucí strany a Tonyho Blaira do role premiéra dalo Velké Británii nejvíce proevropskou vládu od dob Edwarda Heatha. Tato vláda s sebou přinesla očekávání nemalých změn v postoji Velké Británie k EU včetně změn v otázce přijetí společné měny.

---

¹⁷ Forster, A: *Euroscepticism in contemporary British politics...* London: Routledge, 2002, s. 109.

¹⁸ Haseler, S.: The Politics of the Euro. In Haseler, S., Reland., J. (eds.): *Britain and Euroland...*, London: Federal Trust for Education & Research, 2000, s. 42.

3. Postoje k euru během první vlády Tonyho Blaira: 1997 - 2001

3.1 Evropská politika vlády a základní rámec postoje k HMU

Výsledky voleb roku 1997, v nichž zvítězila Labour Party v čele s Tony Blairem, odstartovaly novou fázi britské debaty o společné evropské měně. Po 18 letech vlády konzervativců, kteří si sebou nesli dědictví Margaret Thatcherové a neúspěšného členství libry v ERM, měli nyní labouristé začít budovat nový vztah s Evropou. Vládní kabinet tvořili převážně proevropsky smýšlející politici a zastoupení euroskeptici patřili k umírněnému, pragmatickému proudu. Premiér a předseda Labour Party Tony Blair přišel s cílem „dovést Velkou Británii do srdce Evropy“¹⁹ a prosazoval plnou účast své země na formování budoucnosti Evropské unie včetně členství v Hospodářské a měnové unii. Příznivci přijetí eura ve Velké Británii i Brusel proto přijali zvolení labouristů s nadšeným očekáváním změn britské pozice v EU.²⁰

Vztah Labour Party k Evropské unii však nelze přeceňovat. Strana si zachovávala rezervovanost vůči jakýmkoli tendencím federalizovat Evropu a plně podporovala EU pouze ve formě společenství nezávislých, suverénních států.²¹ Na tomto základě formulovala i svůj přístup k Hospodářské a měnové unii, která obsahuje federalizační prvky. Vláda sice vyjádřila projektu HMU podporu a zavázala se přispět k jeho úspěšnému spuštění k 1. 1. 1999, v otázce zapojení Británie však zůstávala opatrná. Ačkoliv Blair vstup Velké Británie do HMU osobně podporoval, v praktické rovině jeho snaze prosadit euro bránila řada překážek různého charakteru.

Jednou z nich byl nesouhlas veřejnosti s přijetím eura, který živil jak nový leader konzervativců William Hague, tak i řada nepolitických nátlakových skupin. Vzhledem k závazku referenda představovala tato skutečnost rozhodující problém na cestě k euru. Další překážkou byl fakt, že ve formování stanoviska vlády k euru hrál velmi důležitou roli názor Blairova ministra financí Gordona Browna, který měl v ekonomických otázkách hlavní slovo. Postoj Browna a celého ministerstva financí k HMU přitom zdaleka nebyl

---

¹⁹ Driver, S., Martell, L.: *New Labour*. Cambridge: Polity Press 2006, s. 169.

²⁰ Bache, I., Nugent, N.: Europe. In Seldon, A. (ed.): *Blair's Britain 1997-2007*. Cambridge: Cambridge University Press 2007, s. 529.

²¹ Driver, S., Martell, L.: *New Labour*. Cambridge: Polity Press 2006, s. 173.

příznivý. Brown patřil k nejméně proevropským členům kabinetu a neměl v úmyslu se libry vzdát.²² Obával se vstupu do HMU hlavně proto, že jako ministr financí nesl hlavní díl odpovědnosti za úspěšnost ekonomiky země a nechtěl riskovat ztrátu důvěry, kterou by utrpěl, pokud by se rozhodnutí o vstupu do HMU ukázalo jako krok špatným směrem. Jako varování proti vstupu vnímal dosud živou krizi kolem nuceného vystoupení z ERM a jeho dopady na ekonomickou důvěryhodnost konzervativců i opět nadhodnocený kurz libry. Setrvání mimo eurozónu se tedy jevilo jako politicky daleko bezpečnější řešení.

Přesto nelze tvrdit, že Brown přijetí eura kategoricky odmítal. Byl ochoten s ním souhlasit, ovšem pouze za takových podmínek, kdy by vstup do HMU nebyl spojen s žádnými riziky. Rozhodl se nejprve přijmout některé kroky, které by vedly k většímu sblížení Británie s evropskými ekonomikami. Hned v červnu roku 1997 udělil v souladu s podmínkami členství v HMU nezávislost Bank of England, což v praxi znamenalo, že centrální banka nebyla napříště z výkonu měnové politiky odpovědná vládě a mohla se při jejím stanovení řídit pouze ekonomickými potřebami země.²³ Udělení nezávislosti centrální bance bylo vítaným krokem ke zlepšení celkové ekonomické situace, ke sblížení úrokových měr s evropským kontinentem a potažmo k výraznější ekonomické podobnosti s eurozónou.

Bylo by ovšem nesprávné přičítat nezáměr o přijetí eura pouze Gordonu Brownovi. Poněkud překvapivě totiž představovalo překážku vstupu do HMU i ideologické zaměření samotného Blaira. Ačkoliv se sám považoval za sociálního demokrata, jeho hospodářská politika převzala mnohé rysy thatcherismu a vyznačovala se silným důrazem kladeným na flexibilitu trhů a nízkou míru byrokratické regulace.²⁴ Tento přístup logicky nebyl v souladu se vstupem do měnové unie, která pružnost trhů limituje centrálním řízením měnové politiky. Deklarovaný záměr učinit ze vstupu do HMU cíl vládní politiky byl proto od počátku zpochybňován a Blairovo nadšení pro euro vnímáno více jako rétorické než faktické.²⁵

---

²² Driver, S., Martell, L.: *New Labour*. Cambridge: Polity Press 2006, s. 174.

²³ Sinclair, P.: *The Treasury and economic policy*. In Seldon, A. (ed.): *Blair's Britain 1997-2007*. Cambridge: Cambridge University Press 2007, s. 195.

²⁴ Haseler, S.: *The Politics of the Euro*. In Haseler, S., Reland, J. (eds.): *Britain and Euroland....*, London: Federal Trust for Education & Research, 2000, s. 41.

²⁵ Haseler, S.: *The Politics of the Euro*. In Haseler, S., Reland, J. (eds.): *Britain and Euroland....* 2000, s. 41.

Dne 27. října 1997 prezentoval Gordon Brown jakožto ministr financí oficiální pozici vlády k HMU ve svém projevu v dolní komoře Parlamentu. Představený postoj vlády vycházel z kritiky dosavadního nejasného a diskontinuitního přístupu konzervativců. Labour Party se přihlásila k jednoznačné principiální podpoře přijetí eura a zavázala se důsledně zhodnotit přínosy a náklady plynoucí ze zavedení společné měny. Změnu svého přístupu k euru prezentovala jako posun od politiky *wait and see* předchozích konzervativních vlád směrem k politice *prepare and decide*. V praxi to znamenalo, že vláda se sice nadále vyhýbala politickému závazku přistoupení k euru, ale rozhodla se realizovat veškerá možná opatření dláždící cestu do HMU.

Brown však dal ve své řeči jasně najevo, že Velká Británie nebude mezi zakládajícími členy Hospodářské a měnové unie, kteří společnou měnu přijmou k 1. 1. 1999. Vyvolal tím jisté zklamání mezi největšími eurooptimisty ve Velké Británii i v Bruselu, kde mnozí doufali, že nová britská vláda výjimku ze zavedení eura rychle ukončí. Pozdější přistoupení Británie ke společné měně, pokud se tato ukáže být ekonomicky úspěšná, nicméně Brown prezentoval jako národní zájem, který Velké Británii přinese ekonomický prospěch.

Kromě důrazu na vládní podporu přijetí eura dominovala Brownovu projevu snaha převést danou problematiku do čistě ekonomické roviny. Brown odmítl existenci překážek ústavního charakteru, stejně jako argumenty proti sdružování suverenity v oblasti měnové politiky, a za rozhodující pro přijetí společné evropské měny označil její úspěšnost a nezpochybnitelný ekonomický přínos, který by z jejího zavedení plynul.²⁶

3.2 Pět ekonomických testů

Pro posouzení ekonomické výhodnosti vstupu Velké Británie do HMU vypracovalo ministerstvo financí pod Brownovým vedením pět ekonomických testů, které představilo již v červenci 1997. Tyto testy mají podobu otázek, jež se ptají na dopady členství v HMU na vybrané oblasti britské ekonomiky. Mají umožnit realistické

---

²⁶ *Statement on the Economic and Monetary Union by the Chancellor of the Exchequer* [online]. 27th October 1997 [cit. 2008-03-07]. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/newsroom_and_speeches/speeches/statement/speech_statement_271097.cfm>.

zhodnocení připravenosti Británie na přijetí eura a jejich kladné vyhodnocení je podmínkou pro vstup do eurozóny.

Pět ekonomických testů:

1. Jsou hospodářské cykly a ekonomická struktura kompatibilní natolik, abychom mohli žít pohodlně při trvalém přijetí evropských úrokových měr?
2. Pokud se objeví problémy, je zde dostatečná flexibilita pro jejich řešení?
3. Vytvořilo by přistoupení k HMU lepší podmínky pro dlouhodobé rozhodování firem investovat ve Velké Británii?
4. Jaký dopad by měl vstup do HMU na konkurenceschopnost britských finančních služeb, zejména na peněžní trhy City?
5. Podnítí přistoupení k HMU ve svých celkových důsledcích vyšší hospodářský růst, stabilitu a trvalý nárůst pracovních míst?

Zdroj: *An Assessment of the five economic tests*, 1997.

Testy ministerstvo financí vyhodnotilo v říjnu 1997 a výsledky shrnulo do přehledné zprávy. Hodnocení se opíralo o cíle vládní hospodářské politiky, jimiž jsou dlouhodobý stabilní růst a vysoká zaměstnanost, přičemž byla posuzována především kompatibilita vstupu do HMU s těmito cíli.²⁷

Podívejme se nyní na hodnocení jednotlivých testů blíže. První test posuzuje míru konvergence mezi ekonomikou Velké Británie a eurozónou, tedy zda je průběh hospodářských cyklů v Británii dostatečně sladěn s průběhem hospodářských cyklů v zemích HMU. Vývoj ekonomiky Velké Británie probíhal po 2. světové válce v důsledku strukturálních rozdílů (např. nízký podíl zemědělství na celkovém HDP a zaměstnanosti) a silných obchodních vazeb na USA a státy Commonwealthu odlišně od vývoje ve zbytku Evropy, přičemž některé rozdíly přetrvávají v určité míře dodnes. Vhodně zvolenou hospodářskou politikou je však možné tyto rozdíly od kontinentální ekonomiky postupně

---

²⁷ *UK Membership of the single currency: An assessment of the five economic tests* [online]. HM Treasury, 1997 [cit. 2008-02-28], s. 5. Dostupný z WWW: <<http://www.hm-treasury.gov.uk/media/4/C/single.pdf>>.

odstranit. Ministerstvo financí nicméně roku 1997 došlo k závěru, že průběh hospodářských cyklů je natolik odlišný, že míra konvergence s eurozónou potřebná pro hladký vstup do HMU nebyla dosud dosažena. Průběh hospodářských cyklů úzce souvisí s nastavenými úrokovými sazbami. Test se proto dále ptá, zda je míra shody taková, aby zajistila příznivý ekonomický vývoj při trvalém přijetí jednotných úrokových sazeb, které je nedílnou součástí vstupu do HMU. Zpráva uvádí, že vzhledem ke 4% rozdílu mezi základní úrokovou sazbou Velké Británie a eurozóny by přijetí jednotných úrokových sazeb ohrozilo cenovou stabilitu a zpomalilo ekonomický růst. Při překročení základní úrokové sazby eurozóny o více než 2% navíc Británie nesplňovala maastrichtské kritérium konvergence úrokových sazeb. Argumenty svědčící ve prospěch negativního vyhodnocení 1. testu v roce 1997 tedy byly objektivně platné a pro posouzení jeho skutečného významu je důležitější až druhé vyhodnocení testů z roku 2003 [viz kapitola 4.2].

Druhý test se týká dopadů členství v HMU na míru pružnosti trhu zboží a práce v případě potřeby reagovat na ekonomické problémy. Členství v HMU omezuje flexibilitu reakce, neboť opatření přijatá ECB musí vyhovovat celé eurozóně, která přes blízkost ekonomik není homogenním prostorem se stejnými ekonomickými potřebami. Hodnotící zpráva v důsledku toho uvádí, že vysoká míra nezaměstnanosti a naproti tomu nedostatek kvalifikovaných pracovních sil v určitých oblastech neumožňuje trhu práce v podmínkách členství v HMU reagovat dostatečně pružně. Nedostatečnou flexibilitu trhu práce tedy ministerstvo hodnotí jako další překážku vstupu do HMU.

Třetí test se táže na důsledky vstupu do HMU pro příliv investic do Velké Británie. Ministerstvo hodnotí pozitivně eliminaci kurzového rizika spojenou s přechodem na společnou měnu a varuje před odlivem investic v případě setrvání mimo eurozónu. Vrací se nicméně k testu 1 a ukazuje na nedostatečnou záruku makroekonomické stability v případě vstupu do HMU a na opatrnost investorů, která riziko nestability provází. Proto ministerstvo vyhodnotilo i třetí test negativně.

Čtvrtý test posuzuje dopady členství v eurozóně na sektor finančních služeb, který má v britské ekonomice zvláštní význam, neboť vytváří zhruba 8% HDP.²⁸ Ministerstvo dochází k závěru, že přechod na euro by finanční sektor posílil a zlepšil

---

²⁸ Tamtéž, s. 32.

pozici londýnské City jakožto vedoucího finančního centra Evropy. Tento test tedy jako jediný vyhodnotilo kladně.

Pátý test se zaměřuje na vliv vstupu do eurozóny na zaměstnanost a hospodářský růst. Zpráva konstatuje, že členství v HMU by zaměstnanost a růst mohlo zvýšit, ovšem pouze za předpokladu úspěšného naplnění prvního a druhého testu. Protože však tyto dva testy naplněny nejsou, členství v HMU by zaměstnanost a růst mohlo spíše ohrozit.²⁹

S výjimkou oblasti finančních služeb tedy ministerstvo financí v roce 1997 označilo britskou ekonomiku za nepřipravenou stát se plným členem HMU k 1. 1. 1999. Je však otázkou, zda ekonomická realita byla skutečně tím hlavním, čím se při tom řídilo. Testy totiž již od zveřejnění provázela kritika, týkající se širokých možností jejich interpretace. Hodnotící subjekt má při posuzování splnění či nesplnění testu značnou míru volnosti, neboť na rozdíl od maastrichtských konvergenčních kritérií neobsahují kritéria stanovená pěti ekonomickými testy žádné referenční hodnoty ekonomických ukazatelů a jsou formulována pouze velmi obecně. Kvalitativní definice umožňuje posoudit míru a charakter dopadů členství v HMU na rozmanité oblasti britské ekonomiky subjektivně a testy tedy mohou být při různé interpretaci vyhodnoceny pozitivně i negativně na základě stejných údajů. Dále je nutné si uvědomit, že samotné otázky, pomocí nichž jsou testy formulovány, nahrávají euroskeptikům. Testy se totiž neptají na důsledky setrvání mimo eurozónu a nedávají vládě mandát k tomu, aby rozhodla o vstupu do HMU za situace, kdy s sebou přijetí eura sice přinese určité problémy, avšak menší, než problémy spojené se setrváním vně eurozóny. Vláda nicméně pět ekonomických testů coby rozhodující podmínku pro vstup Velké Británie do HMU zachovala a slíbila jejich opětovné vyhodnocení s určitým časovým odstupem. Přes odmítnutí vstupu k 1. 1. 1999 setrvala u deklarované principiální podpory eura, kterou Tony Blair oficiálně potvrdil v únoru 1999 při svém projevu v Parlamentu.³⁰

Ve stejném roce ministerstvo financí představilo také konkrétní kroky, kterými se měly řídit přípravy na možné zavedení eura, pokud by ho vláda doporučila. Osnova příprav byla sestavena do národního plánu přechodu na euro - tzv. National Changeover Plan - který obsahoval podrobný časový harmonogram případného budoucího zavádění společné

---

²⁹ Lacina, L.: *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 267.

³⁰ Blair, T.: *Speech by the Prime Minister Tony Blair on the Euro* [online]. 23rd February 1999 [cit. 2008-03-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.number-10.gov.uk/output/Page1275.asp>>

měny a detailní studie přechodu podnikového sektoru.³¹ Specifikoval dále způsoby řešení jednotlivých problémů britské ekonomiky, které prozatím přijetí eura bránily. Plán také sloužil k informování soukromého a podnikového sektoru o dosud proběhlých i plánovaných přípravách na přijetí eura a k vyvolání veřejné debaty. Význam plánu se však ukázal být především v tom, že formálně demonstroval ochotu a vůli vlády dovést Británii do HMU, zatímco jeho reálné reformní dopady byly slabé, přestože byl později dvakrát aktualizován.³² Za hlavní důvod nevýrazného praktického dopadu National Changeover Plan lze považovat skutečnost, že se přijetí eura nezdálo nikdy dostatečně aktuální, aby se na něj podniky a veřejný sektor začaly skutečně připravovat. I kdyby totiž ministerstvo financí došlo k závěru, že členství Británie v HMU je z ekonomického hlediska výhodné a vláda vydala pozitivní rozhodnutí, zbývalo ještě rozhodnutí lidu.

3.3 Role veřejného mínění, médií a nátlakových skupin

Navzdory důrazu, který vláda kladla na pět ekonomických testů, se řada odborníků domnívá, že jedinou skutečnou překážku vstupu do HMU představovalo a nadále představuje referendum, pro které se proto ujala přezdívka „šestý test“.³³ Tento názor je zcela opodstatněný, neboť rozhodnutí vlády o přijetí společné měny musí stvrdit lid ve všeobecném hlasování, k němuž se labouristé i konzervativci před volbami roku 1997 zavázali. Role referenda je významná zejména proto, že převažující část britské veřejnosti euro trvale odmítala a stavěla se tak proti oficiální evropské politice Blairova kabinetu. Strach z prohraného referenda pak Blairovi nedovolil postoupit v otázce eura dál, než k deklarované principiální podpoře jeho přijetí. Britský autor Anthony Forster dokonce

---

³¹ *Outline National Changeover Plan* [online]. HM Treasury, 1999 [cit. 2008-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.euro.gov.uk/publications/oncop.pdf>>.

³² Aktualizované verze National Changeover Plan vydalo ministerstvo financí v letech 2000 a 2003. Aktualizace spočívala v upřesnění detailů přechodu na euro a v některých změnách, k nimž ministerstvo přistoupilo po konzultaci s ekonomickými subjekty. V zásadě se však pozdější verze od první významněji nelišily.

³³ Viz např. Johnson, C.: New Labour and the Euro. In Haseler, S., Reland, J. (eds.): *Britain and Euroland: a collection of essays*. London: Federal Trust for Education & Research, 2000, s. 84; nebo: Geddes, A.: Britain and EU Policies. In Geddes, A. (ed.), *The European Union and British Politics*, Houndmills: Palgrave, 2003, s. 149.

soudí, že obavy ze ztráty podpory voličů byly v případě Blaira přímo patologické a případné odmítnutí jeho politiky vůči euru by pro něj představovalo ponížení.³⁴

Průzkumy veřejného mínění prováděné agenturou Ipsos-MORI nízkou mírou podpory eura v řadách veřejnosti potvrzují: během let 1997-2001 se podíl stoupců přijetí společné měny přiblížil maximálně jedné třetině.³⁵ Nicméně vláda po svém nástupu do úřadu doufala, že by se jí za pomoci účinné kampaně mohlo podařit přesvědčit podstatnou část veřejnosti, aby v referendu dala euru svůj hlas. Tento předpoklad potvrzoval i počáteční vývoj veřejného mínění. Ihned po nástupu Labour Party totiž došlo k významnějšímu nárůstu podpory přijetí eura, která do té doby soustavně klesala. V červenci roku 1998 dosáhl podíl těch, kteří by se v referendu vyslovili pro euro, 33%, zatímco proti by hlasovalo 50%. Jednalo se o dosud nejvyšší procento příznivců eura od roku 1991, kdy se začalo veřejné mínění v otázce eura monitorovat, což ukazovalo na určitou schopnost vlády získat voliče i pro svou evropskou politiku. Na základě průzkumů názorů obyvatel se dále ukázalo, že až tři pětiny voličů prokázaly velkou ovlivnitelnost.³⁶ Pokud by vláda přijetí eura důrazně doporučila, procento voličů, kteří by se v referendu vyslovili pro jeho přijetí, by se zvýšilo o zhruba 8%.³⁷ I to dodávalo příznivcům přijetí eura ve vládě optimismus. Zdrojem prvotních očekávání byl také úspěch, s jakým vláda Harolda Wilsona dokázala přimět britské voliče k souhlasu se setrváním Británie v Evropských společenstvích roku 1975.

Někteří nadšení stoupců eura za této situace navrhovali, aby vláda rozhodla o přijetí eura co nejdříve a vypsala referendum okamžitě.³⁸ Jejich názor se opíral o obavy z postupného poklesu popularity Labour Party v průběhu volebního cyklu, ke kterému obvykle dochází a který by byl spojen i s poklesem podpory přijetí eura. Blairovi však bránil ve vypsání okamžitého referenda především fakt, že dosud nedošlo ke spuštění 3. etapy HMU a vláda vstup podmínila až dobrými ekonomickými výsledky společné

---

³⁴ Forster, A.: *Euroscepticism in contemporary British politics...* London: Routledge, 2002, s. 123.

³⁵ *Joining the Euro – Trends Since 1991* [online]. Ipsos MORI, 2008 [cit. 2008-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ipsos-mori.com/content/turnout/joining-the-euro-trends-since-1991.ashx>>

³⁶ Forster, A.: *Euroscepticism in contemporary British politics...* London: Routledge, 2002, s. 124.

³⁷ *If the Government Were to Strongly Urge That Britain Should Be Part of a Single European Currency, How Would You Vote? Viz EMU Shift in Sentiment* [online]. Ipsos MORI, August 1998 [cit. 2008-04-06]. Dostupný na WWW: <http://www.ipsos-mori.com/polls/1998/ssbaug98.shtml>.

³⁸ Okamžité referendum prosazoval kromě několika labouristů mj. i konzervátec Kenneth Clarke. Haseler, S.: *The Politics of the Euro*. In Haseler, S., Reland., J. /eds./: *Britain and Euroland...*, 2000, s. 42.

měny. Avšak nikdy potom již nenastala pro přijetí eura tak příhodná situace, jako právě v roce 1998. Fakt, že se Tony Blair nerozhodl v roce 1998 vypsat referendum, považují někteří autoři dokonce za jeho největší neúspěch v celé kampani za euro.³⁹ Skeptické postoje vůči euru totiž po dosažení svého minima v polovině roku 1998 začaly opět posilovat svůj náskok. V červenci 1999 se propadla podpora přijetí eura na pouhých 24% - byla tedy o téměř 10% nižší, než rok předtím. Počáteční impuls, který dokázal probudit sílící podporu přijetí eura, se vyčerpával a obavy signalizované zastánci okamžitého referenda v roce 1998 se začaly naplňovat. Svou roli jistě hrála slabá výkonnost evropských ekonomik a nepřesvědčivé výsledky eura v prvních měsících jeho fungování, ale také dobře vedená kampaň proti přijetí eura. Eroze proevropských sil souvisela i se samotným váháním Blaira ve věci podpory eura. Blair se neodvažoval přijetí eura doporučit při vědomí převažující antipatie veřejnosti, zatímco veřejnost čekala právě na doporučení vlády, a podpora eura se zadržela v začarovaném kruhu. Jestliže však Blair nebyl ochoten riskovat svou popularitu, tím že by euro jednoznačně podpořil, nemělo euro na podporu ze strany Britů šanci.

Důležitý podíl na utváření veřejného mínění ve vztahu k euru měla také média, která ve valné většině přijetí eura kritizovala. Z denního tisku euro podporovaly pouze *The Guardian*, *The Independent* a *The Financial Times*, zbylá část deníků včetně *The Telegraph* a *The Times* euro odmítala.⁴⁰ Nejvýraznější kritika se ozývala z redakce bulvárního deníku *The Sun*, nejčtenějších britských novin vlastněných výrazně protievropsky smýšlejícím magnátem Rupertem Murdochem. V červnu 1998 deník dokonce Blaira označil v souvislosti s jeho podporou eura za „nejnebezpečnějšího muže Británie“.⁴¹ Dotkl se tak Blaira na velmi citlivém místě - Blair byl vůči veřejnému mínění skutečně až přehnaně vnímavý a vinil média z toho, že svojí masivní kampaní proti Evropě, založenou vesměs na nepravdivých informacích, výrazně ztěžují rozhodování jeho vlády.⁴² Cítil se mocí médií svázán a netroufl si prosazovat přijetí eura aktivně, neboť by

---

³⁹ Viz např.: Bache, I., Nugent, N.: Europe. In Seldon, A. (ed.): *Blair's Britain 1997-2007*. Cambridge: Cambridge University Press 2007, s. 543.

⁴⁰ *Who's where on euro*, The Economist [online], Vol. 367, Issue 8322. 5.3.2003 [cit. 2008-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=4&hid=105&sid=5a4a6ce8-ceae-4336-ae4a-6ba6a35f1ea6%40sessionmgr109>>

⁴¹ *The government, the single currency and The Sun*. BBC News [online]. 29. 6. 1998 [cit 2008-04-06]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/119095.stm>.

⁴² Forster, A.: *Eurocepticism in contemporary British politics...* London: Routledge, 2002, s. 125.

tím dal podnět ke tvrdé kritice své politiky. Obával se, že by média mohla problematiku eura zveličit natolik, že by v příštích volbách nedosáhl znovuzvolení.

Otázka přijetí eura se výrazně promítla i do stranického programu konzervativců. Ti dokonce přijali kritiku jeho přijetí za svůj centrální programový prvek, ke kterému se hlásilo přes 80% členů strany, a rozvinuli intenzivní kampaň za zachování libry s heslem *Save the Pound*. Proti přijetí eura lobbovala agresivně také *The Bruges Group*, euroskeptické hnutí fungující již od roku 1988, které svou aktivitu odvozovalo od protievropských postojů Margaret Thatcherové. Naproti tomu proevropská lobby se v roce 1999 sjednotila v rámci nadstranického hnutí *Britain in Europe*, k němuž patřili jak vedoucí členové labouristické vlády Tony Blair, Gordon Brown a Robin Cook, tak konzervativci Michael Heseltine a Kenneth Clark a vůdce liberálních demokratů Charles Kennedy. Hnutí *Britain in Europe* však nevystupovalo přímo na podporu přijetí eura, a spíše se orientovalo na obecné posílení role Velké Británie v Evropské unii, proto mělo na změnu preferencí ve prospěch přijetí eura jen slabý vliv. Podpora přijetí eura figurovala také v politickém programu Liberálně – demokratické strany, která je na současném spektru britských politických stran nejvíce proevropská. I jí však její slabé zastoupení v britském parlamentu a nízký podíl na moci znemožnily zvrátit celonárodní debatu o euru ve prospěch jeho přijetí.

Mimo politickou rovinu se do role hlavních lobbistů pro, respektive proti přijetí eura, vyprofilovaly odbory a podnikatelské kruhy. Ani jedna skupina však nebyla ve svém postoji k euru jednotná. Většina odborů, které tvořily hlavní odborový svaz Velké Británie *Trade Union Congress* (TUC), euro podporovala a předseda TUC John Monks patřil k předním lobbistům za jeho přijetí. Některé významné odbory si nicméně zachovaly vůči euru rezervovanější pozici a vystupovaly spíše skepticky. Podobně rozdělený zůstával i podnikatelský sektor. Zatímco velké firmy by ve většině případů euro uvítaly, malí podnikatelé se dopadů přijetí eura spíše obávali. V roli nátlakových skupin vystupovala na jedné straně *Confederation of British Industry*, která euro podporovala, na druhé straně se zformovala skupina *Business For Sterling*, která společně s hnutím *New Europe* spustila kampaň proti euru s výmluvným názvem *No Campaign*.

Vztah Velké Británie k Evropské unii a k euru se stal i jedním z témat volební kampaně roku 2001. Leader Konzervativní strany William Hague se rozhodl k získání

hlasů využít nepopularity eura mezi veřejností a prostřednictvím kritiky jeho přijetí se snažil podtrhnout pozice Labour Party. Jeho iniciativa *Save the Pound* se snažila vynést přijetí eura mezi hlavní politická témata, euru věnovala Konzervativní strana významný prostor i ve svém volebním manifestu. V případě svého zvolení slibovala zachování libry a program přijetí eura označila za největší hrozbu pro britskou ekonomiku.⁴³ Většina voličů však dávala při svém rozhodování přednost tématům, jako jsou reforma veřejných služeb, daňová politika a prosazování zákonnosti a veřejného pořádku, takže euro mělo navzdory Hagueově snaze na výsledek voleb až druhořadý význam. Labouristé, kteří si byli vědomi očekávání občanů ve jmenovaných oblastech, stavěli svou kampaň právě na svém programu reformy zdravotnictví a školství. Svou pozici vůči euru formulovali opatrně a neodchylovali se od již dříve deklarovaných cílů - principiální podpory přijetí eura, podmíněné v praxi ekonomickou výhodností. Zároveň zdůraznili, že poslední rozhodnutí je vždy na lidu a že vstupu do HMU bude předcházet referendum.⁴⁴

Klesající podpora přijetí eura od poloviny roku 1998 i samotná volební kampaň tedy dokazují, že vítězství Labour Party roku 2001 souviselo především s jejich domácí politikou, zatímco evropská politika strany hrála jen marginální roli. Ačkoliv znovuzvolení Labour Party dali voliči Tonymu Blairovi k dispozici další 4 roky, během nichž mohl usilovat o přijetí eura, nelze jejich volbu takto interpretovat, neboť se nejednalo o vyjádření většinového souhlasu s jeho proevropskou politikou.

Nepřijetí rozhodnutí o vstupu do evropské Hospodářské a měnové unie v prvním období vlády Labour Party v letech 1997-2001 se tedy odvíjelo především od dvou skutečností. První z nich je deklarovaná nedostatečná míra ekonomické konvergence mezi Velkou Británií a eurozónou a ekonomické riziko plynoucí z přijetí společné měny. Ministerstvo financí na základě vyhodnocení pěti ekonomických testů v roce 1997 nedoporučilo členství Velké Británie v HMU, čímž položilo hlavní překážku přijetí společné měny. Nové zhodnocení ekonomické situace bylo naplánováno až na období po příštích parlamentních volbách a vstup do eurozóny během trvání Blairova prvního

---

⁴³ *Conservative Party General Election Manifesto* [online]. 2001 [cit. 2008-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.conservative-party.net/manifestos/2001/2001-conservative-manifesto.shtml>>

⁴⁴ *Labour Party General Election Manifesto* [online]. 2001 [cit. 2008-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml>>

mandátu tak byl fakticky znemožněn. Druhou skutečností, která zabránila Blairově vládě přijmout rozhodnutí o euru, byla nedostatečná podpora eura ze strany veřejnosti. Podíl voličů, kteří by v referendu hlasovali pro vstup své země do eurozóny, po celé čtyřleté období nepřesáhl jednu třetinu, a od poloviny roku 1998 trvale klesal. Případné referendum o přijetí společné měny by tak velmi pravděpodobně skončilo porážkou, kterou nebyl Blair připraven riskovat. Cítil, že prosazování přijetí eura proti nesouhlasnému postoji veřejnosti by ho mohlo připravit o vítězství v parlamentních volbách a připravit ho o další mandát.

4. Euro ve druhém a třetím volebním období: 2001 - 2007

4.1 Stagnace na cestě k přijetí eura

Když se Labour Party po volbách v roce 2001 znovu ujala vlády, jejímu volebnímu programu dominovaly stejně jako v předchozích letech silná a stabilní ekonomika, politika zaměstnanosti a zvyšování životní úrovně obyvatelstva.⁴⁵ Tyto cíle se promítly i do její politiky vůči euru, jehož brzké přijetí by podle ministra financí Gordona Browna stabilitu ekonomiky ohrozilo, a tak program příprav na vstup do HMU stagnoval. Oficiálně nová vláda zachovávala v přístupu k euru kontinuitu a převzala svou původní strategii z října 1997: v principu přijetí společné měny podporovala, v praxi ho ale podmiňovala splněním pěti ekonomických testů a následným souhlasným vyjádřením obyvatelstva v referendu. Vytyčená strategie vůči euru však poskytovala pouze formální rámec vládní politiky. Ve skutečnosti byla vláda ohledně přijetí eura rozpolcená a nedokázala či nechtěla přijetí eura aktivně prosazovat. Neschopnost učinit jasný krok směrem do HMU byla způsobena jednak trvajícím nedostatečnou podporou veřejnosti, ale také odlišnými názory Blaira a Browna, které začaly vycházet jasněji najevo.

Premiér a ministr financí se sice snažili vystupovat jednotně a v médiích rozpory mezi svými stanovisky popírali, rozdíl byl nicméně dobře patrný. Blair nadále zdůrazňoval negativní efekty izolace Velké Británie v rámci Evropy a držel se svého cíle dovést Británii do srdce Evropy.⁴⁶ Chtěl ukončit výjimky provázející členství Velké Británie v Evropské unii, a nutnou podmínkou úspěšného dosažení tohoto cíle bylo právě přijetí eura, které doufal stihnout do dalších voleb. Jestliže se mu nepodařilo prosadit euro v prvním volebním období, o to větší byla jeho motivace prosadit jeho přijetí nyní.⁴⁷ Naproti tomu Brown se stavěl k přijetí eura opatrně, a ač také deklaroval jeho principiální podporu, neustále se odvolával na nesplnění pěti ekonomických testů. Jejich režie přitom byla zcela v jeho rukou a držel tak klíč ke vstupní bráně do HMU. Se zapojením do této struktury

---

⁴⁵ Blair, T.: *Prime Minister's speech on the government's agenda for the future*, 8 February 2001 [cit. 2008-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.number-10.gov.uk/output/Page1579.asp>>

⁴⁶ *Labour Party General Election Manifesto* [online]. 2001 [cit. 2008-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml>>

⁴⁷ Stephen, P.: The Blair Government and Europe, *The Political Quarterly* [online]. Vol. 72, n.1. London, 2001 [cit. 2008-06-04]. S. 67-75. Dostupný z WWW (database EBSCO): <<http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=13&hid=116&sid=dcfdf4d0-c3e3-4110-88df-9acdc939fa31%40sessionmgr102>>

nehodlal spěchat, což poznamenalo tempo, s jakým přistupoval k novému zhodnocení ekonomické situace Británie a její konvergence s eurozónou.

Jak Labour Party slíbila ve svém volebním manifestu, k novému vyhodnocení pěti ekonomických testů mělo dojít „brzy v období dalšího Parlamentu“,⁴⁸ ovšem konkrétní termín stanoven nebyl. Na výzvy opozice o konkretizaci Blair potvrdil, že vyhodnocení proběhne do dvou let, což Gordon Brown následně ve svém proslovu v červnu 2001 upřesnil prohlášením, že zhodnocení bude komplexní a důsledné a vyžádá si celé dva roky.⁴⁹ Tento pečlivý přístup byl mnohými kritiky vládního postoje k euru považován za snahu co možná nejvíce rozhodnutí o jeho přijetí oddálit. Kritici argumentovali hlavně tím, že v roce 1997 stačilo ministerstvu financí k vyhodnocení ekonomických testů pět měsíců – k čemu tedy nyní potřebovalo tolik času?⁵⁰ Zdlouhavý proces vyhodnocení testů a neustálé odkládání rozhodnutí se nápadně začaly podobat dřívějšímu přístupu konzervativních vlád, který labouristé zpočátku tak hlasitě odsuzovali.

Kromě skutečného přesvědčení o nevhodnosti eura pro britskou ekonomiku mohly vést Gordona Browna ke zdrženlivé pozici i populistické motivy. Coby ministr financí věděl, že euro by vyvolalo minimálně krátkodobou destabilizaci britské ekonomiky a jako politik nehodlal vyměnit přijetí eura za ztrátu své popularity. Usiloval o to, aby se Labour Party udržela v pozici vládní strany, ještě více než Blair, protože Brown se měl premiérem teprve stát a nechtěl roli premiéra vyměnit za roli vůdce opozice. Ani Blair ale nakonec nepodporoval přijetí eura tak aktivně, jak se očekávalo. Ačkoliv nastoupil do svého druhého volebního období s odhodláním dosáhnout během tohoto mandátu dalšího zlepšení pozice Velké Británie v EU včetně přijetí společné měny, jeho nadšení rychle zkomplikovaly události z 11. 9. 2001. Po útoku na Světové obchodní centrum zaměřil Blair svou pozornost na transatlantickou spolupráci a úsilí o rozvoj evropské dimenze britských

---

⁴⁸ *Labour Party General Election Manifesto* [online]. 2001 [cit. 2008-04-06]. Dostupné z WWW:

<<http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml>>

⁴⁹ Prime Minister's Questions [online], 7th February 2001 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW:

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200001/cmhansrd/vo010207/debtext/10207-03.htm#10207-03_dpthd0>; Chancellor's speech at Mansion House. 20th June 2001 [cit. 2008-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/newsroom_and_speeches/press/2001/press_69_01.cfm>.

⁵⁰ Carter, N.: Whither (or Wither) the Euro? Labour and the Single Currency. *Politics* [online]. Vol. 23, n.1, 2003 [cit. 2008-03-12]. S. 1-9. Dostupný z WWW:

<<http://www.blackwellpublishing.com/issue.asp?ref=0263-3957&vid=23&iid=1&oc=&s=&site=1>>

zahraničních vztahů poněkud ochladlo. I proto se opět objevily pochybnosti o autenticitě Blairova zájmu o přijetí eura, jdoucího za čistě pragmatický rozměr.

Kromě toho přetrvávala nepřátelská atmosféra vůči společné měně v řadách veřejnosti. Blairovi neumožňovala přijetí eura doporučit, neboť by byl vystaven povinnosti vypsat referendum, které by téměř jistě prohrál. Proto s jakýmkoli rozhodnutím váhal. Záhy po volbách se nepříliš přesvědčivě pokusil zvrátit veřejné mínění prostřednictvím kampaně na podporu eura s cílem vyvolat veřejnou debatu o jeho přínosech. Kampaň se rozhodl znovu otevřít v září 2001 na kongresu TUC, neboť právě s pomocí odborů při prosazování eura počítal.⁵¹ Na základě výsledků průzkumů veřejného mínění se domníval, že ačkoli je většina voličů proti euru, jsou jejich názory mělké, a tlakem ze strany vlády a firemního sektoru by bylo možné voliče přesvědčit.⁵² Jeho domněnky však byly správné jen částečně - řada respondentů sice svůj názor během jednotlivých šetření měnila, převaha oponentů ale zůstávala silná: v roce 2001 se procento zastánců přijetí eura pohybovalo jen mezi 25% a 29%, v roce 2002 se sice vyhoupllo nad 30%, ovšem tento výsledek lze považovat spíše za důkaz špatného vedení kampaně než za úspěch.⁵³ Impulzy pro posun Velké Británie směrem ke vstupu do eurozóny byly příliš slabé, a proto otázka přijetí eura setrvala prakticky již od roku 1997 na stále stejném bodě.

Novou dynamiku přinesl do diskuze o euru až rok 2003. Na jednu stranu sice euro odsunula do pozadí invaze do Iráku, kterou se Tony Blair rozhodl podpořit britskou vojenskou účastí, současně se ale očekávalo zveřejnění výsledků nového vyhodnocení pěti ekonomických testů. Informace o tom, že vyhodnocení přinese negativní závěry, se dostávaly na veřejnost již před vlastním publikováním hodnotící zprávy a zájmové skupiny i tisk na tuto skutečnost pohotově reagovaly. S kritikou ekonomických argumentů proti vstupu Británie do HMU vystoupila podle očekávání skupina *Britain in Europe*, v rámci níž se zformoval výbor pod vedením ekonoma Davida Begga, který vypracoval analýzu hodnotící důsledky setrvání Velké Británie mimo eurozónu. Dokument s názvem *The*

---

⁵¹ Grice, A.: Blair sets date for euro campaign, *The Independent* [online]. 6. 6. 2001 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <http://findarticles.com/p/articles/mi_qn4158/is_20010606/ai_n14386410>.

⁵² Gabel, M., Hix, S.: Understanding Public Support for British Membership of the Single Currency, *Political Studies* [online]. Vol. 53, 2005 [cit. 2008-04-06]. S. 65-81. Dostupný z WWW: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=8&hid=102&sid=dcfdf4d0-c3e3-4110-88df-9acdc939fa31%40sessionmgr102>>(Databáze EBSCO)

⁵³ *Joining the Euro – Trends Since 1991* [online]. Ipsos MORI, 2008 [cit. 2008-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ipsos-mori.com/content/turnout/joining-the-euro-trends-since-1991.ashx>>.

Consequences of Saying No varoval před příliš dlouhým čekáním na okamžik, kdy nebude o ekonomické výhodnosti vstupu do HMU pochyb. Delší čekání totiž neimplikuje podle závěrů Beggova výboru dosažení větší míry konvergence a okamžik, kdy bude dlouhodobá konvergence nezpochybnitelná, tedy nemusí přijít nikdy. Británie by proto měla zvážit nejen náklady spojené se vstupem do HMU, ale také náklady provázející setrvání mimo tuto strukturu.⁵⁴ *Britain in Europe* ale nebyla jediná, kdo upozorňoval na nedostatky vládou stanovených ekonomických podmínek. Kritika se objevila i na akademické půdě a zaznívala z řady odborných článků. Například Nick Carter ve své esejí *Whither (or Wither) the Euro? Labour and the Single Currency* upozorňuje, že nezpochybnitelné ekonomické podmínky pro vstup Velké Británie do HMU nemohou minimálně ve střednědobém horizontu nastat a že ekonomiky nemohou nikdy konvergovat do takové míry, aby se nepodařilo najít argumenty o jejich nedostatečné shodě.⁵⁵

Reakce se ozývaly i z tisku. Například *The Guardian* upozorňoval na neexistenci ekonomických překážek pro vstup do eurozóny a označoval Browna za euroskeptika neochotného vyvinout jakékoli úsilí umožňující Británii využívat přínosy plynoucí ze společné měny. V souvislosti s tím hovořil dokonce o možných změnách na ministerstvu financí, k nimž by se Blair mohl uchýlit.⁵⁶ *The Economist* zase představoval pět ekonomických testů jako pohřeb britské cesty do HMU a jako hrozbu pro Blairovo úsilí. Upozorňoval také na to, že kvůli převažující averzi obyvatelstva vůči euru je nedoporučení vstupu do HMU rozhodně bezpečnějším krokem z politického hlediska.⁵⁷

4.2 Pět ekonomických testů podruhé

Ministerstvo financí zveřejnilo dlouho očekávané vyhodnocení pěti ekonomických testů v květnu roku 2003. Jak předeslal Gordon Brown, jednalo se o

---

⁵⁴ Begg, D., et al.: *The consequences of saying no: an independent report into the economic consequences of the UK saying no to the Euro* [online]. London, Britain in Europe Campaign, 2003 [cit. 2008-04-06].

Dostupný z WWW: <<http://nb.vse.cz/khp/Vyuka/Predmety/HP431/consequences.pdf>>.

⁵⁵ Carter, N.: *Whither (or Wither) the Euro? Labour and the Single Currency*, *Politics* [online]. Vol. 23 (1), 2003 [cit. 2008-03-12]. S. 1-9. Dostupný z WWW: <http://www.blackwellpublishing.com/issue.asp?ref=0263-3957&vid=23&iid=1&oc=&s=&site=1>

⁵⁶ Hutton, W.: *Gordon Brown and the FO? The Guardian* [online]. 27. 4. 2003 [cit. 2008-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/politics/2003/apr/27/labour.tonyblair>>.

⁵⁷ *Five tests and a funeral*, *The Economist* [online]. Vol. 367, Issue 8322. S. 57-58. 5.3.2003 [cit. 2008-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=4&hid=105&sid=5a4a6ce8-ceae-4336-ae4a-6ba6a35f1ea6%40sessionmgr109>> (Databáze EBSCO.)

komplexní a důkladnou analýzu připravenosti britské ekonomiky na přijetí eura. Ve srovnání s hodnotící zprávou z roku 1997 představovala ta současná daleko rozsáhlejší dokument, obsahující zevrubné vysvětlení dosavadní vládní pozice, její zhodnocení a vyčerpávající posouzení každého ekonomického testu. Samotná zpráva čítala 246 stran, současně s ní ovšem ministerstvo vydalo 18 svazků doplňujících studií, sloužících jako důkazní materiál pro závěry obsažené ve vlastní zprávě, a celkový objem výstupu se tak vyšplhal na téměř 2000 stran.⁵⁸ Rozsah dokumentu se proto stal předmětem kritiky, neboť z něj bylo velmi nesnadné získat relevantní, jasné a jednoznačné informace. Ministerstvo financí proto čelilo obvinění, že rozsah dokumentu měl především odvést pozornost od některých nesrovnalostí v prezentovaných závěrech a umožnit další oddálení rozhodnutí o euru bez ohledu na ekonomickou realitu.⁵⁹

Zpráva navíc nekriticky obhajovala dosavadní postup vlády ve věci vstupu do HMU, který vyzdvihovala v kontrastu s neúspěchy dřívější konzervativní vlády Johna Majora. Velmi pozitivně hodnotila rozhodnutí z roku 1997 nezačlenit Velkou Británii do HMU v době jejího spuštění v roce 1999, což dokládala analýzou ekonomických dopadů, které by tehdejší vstup přinesl. Členství v HMU by podle této analýzy sice dočasně přispělo k vyššímu hospodářskému růstu, celkové dopady by ovšem narušily stabilitu ekonomiky a ohrozily úroveň produkce i zaměstnanosti.⁶⁰ Jako další důkaz o schopnosti vlády provádět vhodnou hospodářskou politiku a činit správná ekonomická rozhodnutí sloužila statistická data o hospodářském vývoji Velké Británie od roku 1997. Britská produkce rostla průměrným tempem 3% ročně v kombinaci s nízkou inflací a snižující se mírou nezaměstnanosti, což vládě zajistilo velmi dobrou reputaci v oblasti řízení ekonomiky. Tento pozitivní trend navíc kontrastoval s poměrně nepříznivými ekonomickými výsledky eurozóny, která rostla v daném období až o 1,5 % pomalejším tempem a potýkala se s vysokou nezaměstnaností.⁶¹

---

⁵⁸ Lacina, L.: *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 272.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ *UK membership of the single currency: An assessment of the five economic tests. Introduction* [online]. HM Treasury, 2003 [cit. 2008-03-12]. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/media/6/1/EMU03_intro_176.pdf>

⁶¹ Data o růstu HDP podle Eurostat [online]. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=eb012>>.

Nejdůležitější část zprávy ale představovala samotná analýza připravenosti na vstup do HMU v oblastech vymezených pěti ekonomickými testy. Podívejme se na ně nyní jednotlivě.

Test číslo jedna, týkající se konvergence hospodářských cyklů, prokázal dosažení významného pokroku. Sblížení s eurozónou bylo takové, že Velká Británie vykazovala v roce 2003 dokonce větší míru konvergence s hlavními ekonomikami eurozóny než některé ze zakládajících zemí HMU. O konvergenčním vývoji vypovídal i fakt, že hospodářský cyklus Velké Británie se v posledních pěti letech před hodnocením více podobal hospodářskému cyklu Německa než cyklu Spojených států. Zpráva dále uváděla, že rozdíl mezi nominální úrokovou sazbou Bank of England a ECB se snížil ze 4 na 1,25 procentního bodu, což znamenalo, že Británie nyní na rozdíl od roku 1997 splňovala maastrichtské kritérium pro úrokové sazby. Avšak přestože dosažený pokrok svědčil o poměrně vysoké míře konvergence, ministerstvo ji nepovažovalo za dostatečnou. Vyšší tempo hospodářského růstu hrozilo při vstupu do eurozóny vyústit v přehřátí ekonomiky, a proto ministerstvo došlo k závěru, že Británie potřebuje těsnější měnovou politiku, než jakou provádí ECB. Test číslo jedna uzavřelo tvrzením že „si dosud nemůžeme být jisti, že britské hospodářské cykly jsou dostatečně kompatibilní s cykly eurozóny, aby dovolily Británii žít pohodlně při trvalém převzetí evropských úrokových měr,“⁶² což jinými slovy znamenalo nesplnění testu.

Podobnou situaci zpráva popisuje i v oblasti flexibility reakce trhů, jíž se týká druhý test. Konstatuje, že flexibilita trhu práce, která v roce 1997 představovala hlavní problém, se zvýšila díky výraznému poklesu nezaměstnanosti. Navzdory tomuto pozitivnímu vývoji však ministerstvo opět obrací pozornost k možným rizikům a tvrdí, že „/.../ je možné učinit více, abychom zajistili, že britská ekonomika je dostatečně pružná, aby se vyrovnala s riziky a výzvami spojenými s HMU.“⁶³ Test číslo dvě tedy také nebyl splněn.

---

⁶² *UK membership of the single currency: An assessment of the five economic tests, Chapter 1: Convergence* [online]. HM Treasury, 2003 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/media/A/5/EMU03_ch1_281.pdf>

⁶³ *UK membership of the single currency: An assessment of the five economic tests, Chapter 2: Flexibility* [online]. HM Treasury, 2003 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/media/C/3/EMU03_ch2_284.pdf>

Pokud jde o test číslo tři, týkající se přílivu zahraničních investic, uznává hodnotící zpráva, že po zavedení eura 12 státy EU se podíl Velké Británie na celkových zahraničních investicích v rámci Unie podle předpokladů snížil a že další setrvání mimo eurozónu oddálí možnost využít potenciálních investičních přínosů plynoucích z přijetí společné měny.⁶⁴ Stejně jako v hodnotící zprávě z roku 1997 ministerstvo nicméně obrací pozornost k opatrnosti investorů při nedostatečné záruce makroekonomické stability, a jelikož tu se prvním testem nepodařilo prokázat, vliv vstupu do eurozóny na investice by také nemusel být pozitivní.

Test s číslem čtyři pro oblast finančních služeb byl stejně jako v roce 1997 prohlášen za splněný. Zpráva konstatuje, že londýnská City je připravena na vstup do HMU, který by mohl přispět ke zvýšení konkurenceschopnosti britských finančních služeb. Dále vyzdvihuje fakt, že zapojení Londýna do eurozóny by mohlo napomoci dokončení jednotného evropského trhu, který v oblasti finančních služeb dosud nefunguje a jehož vybudování je britskou prioritou.

Pátý test, který si všímá dopadů na hospodářský růst a zaměstnanost, dokládá, že by vstup do HMU růst i zaměstnanost sice povzbudil, avšak podobně jako v testu tři se ministerstvo odkazuje na nesplnění testu jedna a říká, že v podmínkách nezaručené makroekonomické stability by se pozitivní dopady členství v EMU na růst a zaměstnanost nemohly projevit.

V závěrečné kapitole ministerstvo předkládá celkové zhodnocení. Konstatuje, „že Británie udělala od roku 1997 velký pokrok k naplnění všech pěti testů. Přestože nelze pochybovat o potenciálních výhodách v podobě vyšších investic, posílení finančních služeb, růstu a zaměstnanosti, nemůžeme ale v této chvíli ještě říct, že bylo dosaženo udržitelné a trvalé konvergence a dostatečné flexibility, abychom se vyrovnali se všemi potenciálními problémy v eurozóně. Navzdory rizikům a nákladům plynoucím z odkladu výhod vstupu neexistuje do této chvíle jasný a nezpochybnitelný argument pro vstup

---

⁶⁴ *UK membership of the single currency: An assessment of the five economic tests, Chapter 3: Investment* [online]. HM Treasury, 2003 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/media/9/9/EMU03_ch3_140.pdf>

Británie do eurozóny a rozhodnutí pro vstup by nebylo v národním hospodářském zájmu.⁶⁵

Nové vyhodnocení pěti ekonomických testů tedy přineslo stejný závěr jako v roce 1997. Jestliže se však tvrzení o nesplnění testů opíralo v roce 1997 o prokazatelná a objektivně významná ekonomická fakta, v roce 2003 se opíralo především o neexistenci nezpochybnitelných důkazů pro vstup. Závěry vyhodnocení komentoval Gordon Brown 9. června 2003 osobně na půdě Parlamentu. Jeho projev, stejně jako hodnotící zpráva, obsahoval řadu protichůdných tvrzení. Brown na jednu stranu vyzdvihoval velikost pokroku, který se podařilo za dobu působení Labour Party ve vládě dosáhnout, a kladl důraz na skutečnost, že Británie splňuje všechna maastrichtská kritéria. Na druhou stranu však označoval dosažený pokrok za nedostatečný a splnění maastrichtských kritérií nepovažoval za důkaz připravenosti na vstup. Jeho rétorika byla důsledkem cílené logiky jak ukázat výsledky vládní politiky v hospodářské oblasti a zároveň na sebe nevzít závazek přijetí eura. Raději proto volil vyhýbavou střední cestu a sahal po argumentech typu „nemůžeme si být zatím jisti“, „může být dosaženo větší míry konvergence“ či „jasný a nezpochybnitelný argument dosud neexistuje“.⁶⁶ Přitom sliboval zahájit reformy v oblastech, kde dosud nebylo dosaženo dostatečné míry konvergence a zaručit její dosažení.

Vyhodnocení pěti ekonomických testů a Brownův projev vyvolaly ve zbytku EU zklamání z britského přístupu k HMU. Většina politiků, odborníků i novinářů přestala brát ekonomické testy vážně a začala na ně pohlížet jako na Brownovu „politickou šarádu“.⁶⁷ Od médií si britské přešlapování před branami HMU vysloužilo přezdívku „mýdlová opera“ či „čekání na Godota“, protože nabíralo nekonečný časový rozměr. Na možnost protahovat nesplnění testů do nekonečna poukázala i řada ekonomických odborníků. S odkazem na závěr ministerstva, že jistota o výhodách členství není dostatečně velká,

---

⁶⁵ *UK membership of the single currency: An assessment of the five economic tests, Chapter 6: Conclusion* [online]. HM Treasury, 2003 [cit. 2008-03-27]. Dostupné z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/media/B/F/EMU03_ch6_44.pdf>

Český překlad převzat z Lacina, L.: *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 271-272.

⁶⁶ *Statement by the Chancellor of the Exchequer on UK Membership of the Single Currency* [online]. 10th June 2003 [cit. 2008-03-27]. Dostupný na: <http://www.hm-treasury.gov.uk/documents/international_issues/the_euro/assessment/euro_assess03_speech.cfm>

⁶⁷ Driver, S., Martell, L.: *New Labour*. Cambridge: Polity Press, 2006, s. 175.

upozorňuje například Lubor Lacina, že „podobné výroky se mohou opakovat donekonečna, neboť vláda žádné země si nemůže být zcela jista, že tak důležité rozhodnutí, jako je vstup do měnové unie, nebude mít žádný negativní dopad“. Jinými slovy lze Lacinovo tvrzení interpretovat tak, že splnění ekonomických podmínek, které Gordon Brown vytyčil jako kritérium pro vstup, je fakticky nemožné. Proto také Lacina dodává: „Tyto testy budou překážkou vstupu tak dlouho, jak dlouho si to vláda bude přát.“⁶⁸

4.3 Po roce 2003: euro opouští agendu

V další fázi, která následovala po ohlášení nepřipravenosti Velké Británie na vstup do eurozóny, se výhledy na přijetí eura podstatně zhoršily. Důvodem nebylo jen negativní vyhodnocení testů, ale i řada dalších skutečností. K nejvýznamnějším patřily posílení pozice euroskeptiků, nespokojenost s eurem v zemích, které ho již přijaly, válka v Iráku a s ní související pokles popularity Tonyho Blaira, později odmítnutí Smlouvy o ústavě pro Evropu ve Francii a Nizozemsku a teroristické útoky v Londýně. Viditelný propad utrpěla podpora eura mezi veřejností. Jestliže se během první poloviny roku 2003 pohybovala nad 30%, poté, co byla Velká Británie na základě pěti ekonomických testů prohlášena za nepřipravenou přijmout společnou měnu, klesla na pouhých 24%.⁶⁹ Rostoucí negativní pohled veřejnosti na přijetí eura nutil Blaira k dalšímu odkládání případného referenda, povzbudivě nepůsobilo ani referendum ve Švédsku, konané v září 2003, v němž švédští voliči euro odmítli.⁷⁰ V roce 2003 tedy situace nasvědčovala tomu, že se Blairovi nepodaří vypsát referendum a prosadit euro ani v jeho druhém volebním období. Sám premiér však konání referenda v následujících dvou letech nevyklučoval. Navzdory vyhodnocení testů již den po Brownově projevu v Parlamentu prohlásil, že hlasování o euru je v blízké budoucnosti možné.⁷¹ Přes útoky konzervativců, kteří ho vyzývali, aby uznal, že svůj boj o euro prohrál, ponechával otázku referenda otevřenou a sliboval, že se vláda příští rok vrátí k posouzení ekonomické situace při stanovení rozpočtu. Obnovil také kampaň za přijetí

---

⁶⁸ Lacina, L.: *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 275.

⁶⁹ *EU/Euro Surveys. Joining the Euro* [online]. Ipsos MORI, 2007 [cit. 2008-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.ipsos-mori.com/europe/joiningeuro.shtml>>

⁷⁰ Lacina, L.: *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 294.

⁷¹ *Blair says early europoll possible*. BBC News [online]. 10. 6. 2003 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2976846.stm>.

eura a podporován některými stranickými kolegy, například Peterem Mandelsonem, chtěl nadále usilovat o zvrát veřejného mínění.

Určitý signál o tom, že vláda referendum přeci jen připravuje, přineslo v prosinci 2003 zveřejnění otázky, na kterou by voliči v případě vypsání referenda o euru odpovídali. Otázka zněla: „Mělo by Spojené království přijmout euro za svou měnu?“ Spolu s uveřejněním otázky se rozproudily spekulace o možných termínech referenda. Jako nejpravděpodobnější se spekulantům zdálo spojení referenda s příštími parlamentními volbami, na což kriticky reagovala část Labour Party, která euro nepodporovala. Zpravodajství BBC News citovalo předsedu skupiny *Labour against the euro* Iana Davidsona, který označil údajný záměr vypsání referenda současně s parlamentními volbami za „znamení zoufalství v řadách euro-nadšenců“ a tvrdě Blaira kritizoval za to, že „vystavuje labouristická křesla a hlasy riziku“.⁷² Úvahy o termínech referenda však Downing street negovala s tvrzením, že stanovení otázky pro referendum mělo pouze zajistit „maximální flexibilitu“ postupu v případě splnění ekonomických testů.⁷³ Neshody uvnitř Labour Party pramenící z rozdělení strany kolem eura a případného referenda však byly vítaným signálem pro konzervativce. Svědčily o nejednotnosti vládní strany i o neschopnosti Blaira prosadit svůj cíl, což posilovalo šance konzervativců na vítězství v příštích parlamentních volbách.

S postupem času se Blairova prohra boje o euro rýsovala čím dál zřetelněji. Místo na kampaň za euro se musel soustředit na britské působení v Iráku, které kromě nesouhlasu veřejnosti vyvolalo i pochyby o jeho proevropské orientaci.⁷⁴ Podpora Bushovy zahraniční politiky, kterou Blair prováděl na úkor stanoviska evropských velmocí Německa a Francie, ukázala, že Británie nadále dává přednost vztahům se Spojenými státy. Nespokojenost s Blairovým postupem neproudila však jen z Evropy, ale také ze strany domácí politické opozice a britské veřejnosti. Blair se tak ocital doslova pod palbou kritiky a postupně ztrácel popularitu i autoritu, která byla k prosazení eura bezpodmínečně nutná. Odklon pozornosti od eura zesílily v létě 2005 teroristické útoky v londýnské hromadné dopravě.

---

⁷² *Euro poll question revealed*, BBC News [online]. 11. 12. 2003 [cit. 2008-03-14]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3307487.stm>.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Smith, J.: A missed opportunity? New Labour's European policy 1997 – 2005. *International Affairs* [online]. Vol. 81, n. 4, 2005, s. 703 -721. [cit. 2008-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2346.2005.00480.x>>

Blair se tedy v daném období musel věnovat jiným tématům, než euru, které se ocitalo stále více na okraji vládní agendy.⁷⁵

Přijetí eura odsunul i další vývoj v samotné Evropské unii. Smlouva o ústavě pro Evropu, dojednaná představiteli členských států roku 2004, vyvolala v Británii ostrou debatu, týkající se jednak nesouhlasu se smlouvou samotnou a jednak způsobu její ratifikace. Tony Blair navzdory roztržce s některými členy EU ohledně Iráku zůstal konzistentní ve svém záměru učinit z Británie spolehlivého evropského partnera, a Smlouvu o ústavě pro Evropu oficiálně podporoval. Tradičně antifederalističtí Britové však vizi evropské ústavy vnímali jako alarmující, neboť podle mnohých implikovala vznik evropského superstátu.⁷⁶ Proto také opoziční konzervativci, ale i liberální demokraté, požadovali, aby se o smlouvě hlasovalo v referendu a nikoli v Parlamentu, kde měli většinu labouristé. To vše se odehrávalo v atmosféře blížících se voleb a Tony Blair si byl dobře vědom nebezpečí, kterému ho téma evropské ústavy vystavovalo. Proto nakonec podlehl veřejnému tlaku a především z obav o ztrátu hlasů v nadcházejících volbách rozhodl, že o smlouvě rozhodne lidové hlasování, které se mělo konat na jaře 2006.⁷⁷ Euroústava tak převzala v debatách o britské evropské politice hlavní místo, z něhož sesadila téma přijetí eura, proti kterému se posílený euroskepticismus nyní také stavěl s větší razancí.

S blížícími se volbami se nicméně euro dostalo opět do médií, která se snažila přinést informace o aktuální pozici vlády. Po celou dobu od vyhodnocení pěti ekonomických testů v roce 2003 nebyla vláda schopna jednoznačně vytyčit další plán postupu v otázce přijetí eura, což vyvolávalo kritiku veřejnosti, opozice, ale i podnikatelských kruhů. Až několik týdnů před volbami Blair v médiích konání referenda v nejbližší době vyloučil s odkazem na ekonomickou situaci. Ta podle jeho slov nebyla dostatečně vhodná, aby mohl přijetí eura voličům doporučit. Výraznější změny ekonomických podmínek se navíc podle něj nedaly očekávat, čímž naznačil, že by se o zavedení eura nepokusil ani v dalším volebním období, pokud by vyhrál volby a stal se

---

⁷⁵ Clarke, M.: Foreign Policy. In Seldon, A. (ed.): *Blair's Britain*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 608.

⁷⁶ Driver, S., Martell, L.: *New Labour*. Cambridge: Polity Press, 2006, s. 178.

⁷⁷ Tamtéž, s. 181.

opět premiérem.⁷⁸ Některá média, například *The Guardian*, tuto informaci následně interpretovala jako fakt a uvedla, že Británie euro nepřijme nejméně do roku 2010.⁷⁹

Po Blairově třetím vítězství pak ztratila evropská politika pozitivní náboj docela. Odmítnutí euroústavy Francouzi a Nizozemci uvrhlo celý projekt Evropské unie včetně společné měny do krize a šance na prosazení eura byly za této situace nulové. Blair si s blížícím se koncem své vlády uvědomil, že Británie v srdci Evropy nebude dědictvím, které po sobě zanechá, a začal se orientovat na jiné úkoly, zejména na boj proti chudobě a řešení mezinárodních konfliktů. O euru přestal uvažovat a celá otázka vstupu do HMU byla odložena ad acta. Euro se téměř vytratilo i z agendy lobbistických skupin. Skupina *Britain in Europe* přestala v srpnu roku 2005 existovat, sdružení *Business for Sterling* a *New Europe* ukončila svou *No Campaign* dokonce již v roce 2004.⁸⁰ Do poloviny roku 2007, kdy Blaira vystřídal v čele vlády Gordon Brown, nebyla otázka přijetí eura oživena a pokud se o Evropě mluvilo, pak pouze v souvislosti s euroústavou. Vzhledem k přesvědčení Gordona Browna o destabilizačních vlivech přijetí eura na britskou ekonomiku lze očekávat, že k obnovení plánů na přijetí eura nedojde ani za současné vlády.

Z rozboru Blairovy druhé a třetí vlády vyplývá, že hlavní překážku přijetí eura představovala neochota vlády a zejména ministerstva financí odhodlat se k nepopulárnímu kroku a přijetí eura doporučit. Labour Party si nechtěla povinným referendem o euru komplikovat svou pozici, která už i tak slábla, a tak k němu raději vůbec nepřistoupila. Váhání s novým vyhodnocením ekonomických testů, slabá kampaň na podporu přijetí eura i proamerická orientace navíc zpochybňovaly skutečný zájem vlády o účast na společné evropské měně. Blairovi bylo vyčítáno, že neprosazoval přijetí eura aktivněji a stál ve stínu Gordona Browna a ministerstva financí. Zejména nové vyhodnocení pěti ekonomických testů vzbudilo zklamání z postupu britské vlády ve vztahu k euru. Její neschopnost přijít

---

⁷⁸ *Blair signals no to joining euro*, BBC News [online]. 28. 4. 2005 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/vote_2005/frontpage/4492587.stm>

⁷⁹ Elliot, L.: *Blair ruling out euro until at least 2010*, *The Guardian* [online]. 29. 4. 2005 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/politics/2005/apr/29/uk.euro>>

⁸⁰ White, M.: *Euro No Campaign halted*. *The Guardian* [online]. 24. 3. 2004 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/politics/2004/mar/24/uk.euro>>

s jasným stanoviskem a neustálé odkládání rozhodnutí vyvolávala kritiku z Evropy i domácích podnikatelských kruhů.

Během Blairovy třetí vlády se k překážkám v podobě veřejného mínění a pěti ekonomických testů přidaly další vlivy, které od eura odvedly pozornost. Prosadit přijetí eura proto nebylo ke konci Blairova působení již možné a Blair o něj ve svých posledních letech v úřadě přestal usilovat i v rétorické rovině.

5. Závěr

Tony Blair odešel po deseti letech z čela vlády Velké Británie, aniž se mu podařilo posílit evropskou identitu britského obyvatelstva a ukončit ambivalentní postavení své země v Evropské unii. Nedokázal prosadit přijetí společné měny, ačkoliv se při jeho příchodu do úřadu všeobecně věřilo, že ke vstupu do HMU za jeho působení dojde. V prvních letech vlády patřil k jednoznačným příznivcům přijetí eura. Jeho kabinet se k problematice společné měny postavil s cílem zhodnotit stav ekonomiky a vydat jednoznačné stanovisko, které by přineslo konec nejasným postojům a váhavé politice. Pět ekonomických testů, které mělo zhodnocení situace a následnému rozhodnutí umožnit, však očekávané vyjasnění situace nepřineslo. Jejich první zamítavé vyhodnocení v říjnu 1997 opět jen oddálilo rozhodnutí o zapojení do 3. etapy HMU a navíc znemožnilo podrobit přijetí eura referendu v době, kdy existovaly největší šance na úspěch. Za celou další dobu své vlády Tony Blair již vhodné podmínky pro vypsání referenda nenašel. Z obav o ztrátu politické popularity a prohru v příštích parlamentních volbách se neodvážil britské voliče k hlasování pro euro vybidnout, ačkoli referendum opakovaně sliboval. A dobrým argumentem, který mu umožňoval hlasování stále oddalovat, bylo právě negativní vyhodnocení pěti ekonomických testů.

Po svém znovuzvolení v roce 2001 se Labour Party k přijetí eura stavěla s menším nasazením, než když do vlády přišla poprvé. Fakt, že rozhodnutí o euru náleželo Gordonu Brownovi, začal vycházet více najevo, stejně jako Brownovy neshody ohledně eura s premiérem. Nové negativní vyhodnocení pěti ekonomických testů v roce 2003 potvrdilo Brownovu převahu v určování postoje vlády k euru s definitivní platností. Ukázalo se, že pomocí testů je vláda schopna oddalovat své rozhodnutí o vstupu do měnové unie tak dlouho, jak dlouho to bude považovat za vhodné. Původní snaha labouristů učinit rázný krok od strategie *wait and see* k *prepare and decide* tak nakonec nepřinesla žádné hmatatelné výsledky.

Bližší rozbor postojů Velké Británie k přijetí společné měny během vlády Tonyho Blaira tedy ukazuje, že zachování výjimky z účasti na 3. etapě Hospodářské a měnové unie bylo především politicky motivovaným rozhodnutím. O vstupu do HMU rozhoduje v prvním kroku vláda, a proto tak důležité rozhodnutí, jakým přijetí jednotné měny

bezesporu je, bude vždy podřizovat svým politickým zájmům. Vláda se rozhodnutí o euru obávala, neboť se jednalo o zásadní krok s dalekosáhlými dopady. Nedostatečně připravené a špatně načasované přijetí eura by znamenalo ztrátu politické důvěryhodnosti a Tony Blair ani Gordon Brown nechtěli kvůli euru riskovat ztrátu svých postů. Ačkoli ekonomika hraje v rozhodnutí o přijetí společné měny nezanedbatelnou roli, ekonomické analýzy včetně vlastních hodnotících zpráv britského ministerstva financí dokazují, že mezi britskou ekonomikou a eurozónou dochází k rychlému sblížení. Přetrvávající ekonomické odlišnosti mezi Británií a zbytkem Evropy jsou navíc při současném stupni provázanosti ekonomik irelevantní a udávání ekonomických příčin je tedy pouhou snahou zastříit skutečné, politické důvody.

Kromě toho celou otázku přijetí eura komplikovala síla lobby a médií, namířených proti euru. Dokázaly udržovat veřejnou podporu eura na nízkém bodě, přičemž vláda nepřistoupila k dostatečně efektivním protiopatřením, která by veřejné mínění zvrátila. Naopak, pokud jde o utvrzování nesouhlasu s přijetím eura, poskytla vláda veřejnosti dostatečně pádné argumenty - dvojí negativní vyhodnocení pěti ekonomických testů odmítavý názor prokazatelně posílilo. Jak ale dokládají analýzy ekonomů i politických odborníků, pět ekonomických testů nepředstavuje relevantní kritérium pro posouzení připravenosti Velké Británie na členství v eurozóně. Způsob, jakým jsou testy definovány, neumožňuje jednoznačně rozhodnout, zda Británie dostatečné konvergence dosahuje či nikoli, a testy tedy nelze brát jinak, než jako součást plánu vlády jak rozhodnutí o přijetí eura ponechat co možná nejdéle otevřené.

K zapojení Velké Británie do 3. etapy Hospodářské a měnové unie během vlády Tonyho Blaira tedy nedošlo kvůli politickým důvodům a nikoli kvůli stavu britské ekonomiky. Vláda upřednostňovala jistotu dalšího volebního vítězství před riskantním přijetím rozhodnutí ve prospěch eura, na němž navíc jako celek neměla eminentní zájem. Ministerstvo financí vstup do HMU blokovalo a Tony Blair se sám k výraznější podpoře eura neodhodlal. Z politického hlediska pro něj bylo bezpečnější ponechat možnost vstupu do eurozóny otevřenou a nepřijímat žádné závazky, které hrozily ochromit popularitu a volební výsledky Labour Party.

Když pak v červnu roku 2007 předával Gordonu Brownovi premiérský post, bylo jasné, že do té doby „druhý muž Labour“ v boji o euro s Blairem zvítězil. Za jeho

úřadování zatím k žádnému posunu debaty o euru nedošlo a vzhledem k Brownovu názoru na společnou měnu velmi pravděpodobně ani nedojde. Prognóza za horizont současné Brownovy vlády předvídá setrvání Velké Británie mimo eurozónu i nadále, a to nezávisle na scénáři nejbližšího politického vývoje. Pokud v dalších parlamentních volbách zvítězí opět Labour Party v čele s Brownem, situace se nezmění; pokud volby vyhrají konzervativci, bude Británie eurozóně ještě vzdálenější. Jedině liberální demokraté by přijetí eura prosazovali důrazněji, šance této strany na vítězství jsou však mizivé. Další posun ve věci přijetí eura lze proto očekávat nejdříve po nástupu nového labouristického leadera, pokud by tento patřil k příznivcům společné měny. Střídání ve vedení Labour Party však zatím není na programu, stejně jako není zajištěno vítězství labouristů v jakýchkoli budoucích volbách.

Zajímavou roli ovšem může v britském postoji k HMU sehrát současný ekonomický vývoj, který výrazně posiluje postavení eura jakožto světově dominantní měny a naopak způsobuje oslabení libry. Další úspěchy eura a rozšíření jeho využití jako rezervní měny by mohly Británii přesvědčit o výhodnosti jeho přijetí, nicméně tento scénář je zatím čistě spekulativní. Vzhledem k tomu, že současný vývoj kriticky neohrožuje postavení britské ekonomiky a silné euro navíc není pro ekonomiku jednoznačným pozitivem, nelze změnu v britském postoji k euru očekávat s příliš velkou nadějí.

Summary

The British position towards the entry into the Economic and Monetary Union (EMU) was one of the central issues of Britain's European policy during the Tony Blair's premiership. Based on the opt-out from the article on the EMU of the Treaty establishing the European Community, Britain has not adopted the single European currency, the euro, and has kept its national currency, the pound sterling. When Tony Blair assumed the office, he was much in favour of adopting the euro, but his efforts to win the case for its adoption did not yield any palpable results. He encountered many obstacles, such as the opposition of his Chancellor Gordon Brown and the animosity of the public opinion, which resulted in the continued British opt-out from the EMU.

In my thesis, I argue that the non-adoption of the euro during Blair's premiership was a politically motivated decision rather than an economic one, even though the Labour government under Blair tried to prove the opposite. By setting up five economic tests, which were designed by Her Majesty's Treasury headed by Gordon Brown, the government wanted to assess British preparedness for joining the EMU on purely economic basis. The tests measured the real convergence between the British economy and that of the eurozone and evaluated the impact of the EMU membership on the economy in key areas such as the markets flexibility, investment, financial services and employment and growth. The entry into the EMU was to be effected only if the economic case for the British membership was clear and unambiguous. However, the tests failed to prove such case. Much of this resulted from their vague definition, which did not state any quantitative criteria and which allowed for wide interpretation of the actual economic situation. As a result, the first and the second assessment of the five tests in 1997 and 2003, respectively, were both negative, even though the real convergence has increased significantly over the 6 years. The message, which arose from the second assessment, was, therefore, that the government can keep claiming the tests unmet for as long as it wants to keep the decision on the euro open. Based on such message, I conclude that it was the government's political decision rather than the state of the British economy, which prevented Britain from joining the EMU during Blair's government.

Seznam literatury

Prameny

Vládní a stranické dokumenty:

Conservative Party General Election Manifesto [online]. 2001 [cit. 2008-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.conservative-party.net/manifestos/2001/2001-conservative-manifesto.shtml>>

Labour Party General Election Manifesto [online]. 2001 [cit. 2008-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml>>

Outline National Changeover Plan. HM Treasury. 1999 [cit. 2008-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.euro.gov.uk/publications/oncop.pdf>>

UK Membership of the single currency: An assessment of the five economic tests [online]. HM Treasury, 1997 [cit. 2008-02-28], s. 5. Dostupný z WWW: <<http://www.hm-treasury.gov.uk/media/4/C/single.pdf>>

UK Membership of the single currency: An assessment of the five economic tests. June 2003. HM Treasury. Dostupný z WWW: http://www.hm-treasury.gov.uk/documents/international_issues/the_euro/assessment/report/euro_assess03_repindex.cfm

Politické projevy:

Blair, T.: *Prime Minister's Questions*. 7 February 2001 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200001/cmhansrd/vo010207/debtext/10207-03.htm#10207-03_dpthd0>

Blair, T.: *Prime Minister's speech on the government's agenda for the future*. 8 February 2001 [cit. 2008-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.number-10.gov.uk/output/Page1579.asp>>

Blair, T.: *Speech by the Prime Minister Tony Blair on the Euro*. 23 February 1999 [cit. 2008-03-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.number-10.gov.uk/output/Page1275.asp>>

Brown, G.: *Chancellor's speech at Mansion House*. 20 June 2001 [cit. 2008-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/newsroom_and_speeches/press/2001/press_69_01.cfm>

Brown, G.: *Statement on the Economic and Monetary Union by the Chancellor of the Exchequer* [online]. 27 October 1997 [cit. 2008-03-07]. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/newsroom_and_speeches/speeches/statement/speech_statement_271097.cfm>

Brown, G.: *Statement by the Chancellor of the Exchequer on UK Membership of the Single Currency* [online]. 9 June 2003. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/documents/international_issues/the_euro/assessment/euro_assess03_speech.cfm>

Ostatní:

BEGG, D., et al.: *The consequences of saying no: an independent report into the economic consequences of the UK saying no to the Euro* [online]. London, Britain in Europe Campaign, 2003 [cit. 2008-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://nb.vse.cz/khp/Vyuka/Predmety/HP431/consequences.pdf>>

HOLMES, M.: *Bruges revisited. Foreword* [online]. [Cit. 2008-04-06]. Dostupné z WWW: <www.brugesgroup.com/mediacentre/index.live?article=92>

EU/Euro Surveys. Joining the Euro. Ipsos-MORI, 2007 [cit. 2008-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ipsos-mori.com/content/turnout/joining-the-euro-trends-since-1991.ashx>>

EMU Shift in Sentiment. Ipsos-MORI, August 1998 [cit. 2008-04-06]. Dostupný na WWW: <<http://www.ipsos-mori.com/polls/1998/ssbaug98.shtml>>.

Joining the Euro – Trends Since 1991 [online]. Ipsos-MORI, 2008 [cit. 2008-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ipsos-mori.com/content/turnout/joining-the-euro-trends-since-1991.ashx>>

Literatura

Monografie:

BACHE, I., NUGENT, N.: Europe. In SELDON, A. (ed.): *Blair's Britain 1997-2007*. Cambridge: Cambridge University Press 2007.

CLARKE, M.: Foreign Policy. In SELDON, A. (ed.): *Blair's Britain. 1997 – 2007*. Cambridge: Cambridge University Press 2007.

DRIVER, S., MARTELL, L.: *New Labour*. Cambridge: Polity Press, 2006.

FRANKLIN, M., WILKE, M.: *Britain in the European Community*. New York: Royal Institute of International Affairs, 1990.

- FORSTER, A.: *Britain and the Maastricht negotiations*. Houndmills: Macmillan, 1999.
- FORSTER, A.: *Euroscepticism in contemporary British politics: opposition to Europe in the British conservative and labour parties since 1945*. London: Routledge, 2002.
- GEDDES, A.: Britain and EU Policies. In GEDDES, A. (ed.), *The European Union and British Politics*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2003.
- GEORGE, S.: *An Awkward Partner: Britain in the European Community*. Oxford: Oxford University Press, 1998.
- GERBET, P.: *Budování Evropy*. Praha: Karolinum, 2003.
- HASELER, S.: The Politics of the Euro. In HASELER, S., RELAND., J. (eds.): *Britain and Euroland: a collection of essays*. London: Federal Trust for Education & Research, 2000.
- JOHNSON, C.: New Labour and the Euro. In HASELER, S., RELAND., J. (eds.): *Britain and Euroland: a collection of essays*. London: Federal Trust for Education & Research, 2000
- KUBIŠTA, V.: *Mezinárodní měnové vztahy*. Praha: Oeconomica, 2007.
- LACINA, L.: *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: C. H. Beck, 2007.
- SINCLAIR, P.: The Treasury and economic policy. In SELDON, A. (ed.): *Blair's Britain 1997-2007*. Cambridge: Cambridge University Press 2007.
- THATCHEROVÁ, M.: *Roky na Downing street*. Praha: Naše vojsko, 1996.
- YOUNG, H.: *This blessed plot: Britain and Europe from Churchill to Blair*. London: Papermac, 1999.

Články v periodickém tisku:

- CARTER, N.: Whither (or Wither) the Euro? Labour and the Single Currency. *Politics* [online]. Vol. 23, n. 1. 2003 [cit. 2008-03-12]. Dostupný z WWW: <http://www.blackwellpublishing.com/issue.asp?ref=0263-3957&vid=23&iid=1&oc=&s=&site=1>
- GABEL, M., HIX, S.: Understanding Public Support for British Membership of the Single Currency. *Political Studies* [online]. Vol. 53, 2005 [cit. 2008-04-06]. Dostupný z WWW: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=8&hid=102&sid=dcfdf4d0-c3e3-4110-88df-9acdc939fa31%40sessionmgr102> (Přes databázi EBSCO)

SMITH, J.: A missed opportunity? New Labour's European policy 1997 – 2005. *International Affairs* [online]. Vol. 81, n. 4. 2005. [cit. 2008-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2346.2005.00480.x>>

STEPHEN, P.: The Blair Government and Europe. *The Political Quarterly* [online]. Vol. 72, n. 1. London, 2001 [cit. 2008-06-04]. Dostupný z WWW: <<http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=13&hid=116&sid=dcfdf4d0-c3e3-4110-88df-9acdc939fa31%40sessionmgr102>> (Přes databázi EBSCO)

Internetové zpravodajství

BBC News <www.bbc.co.uk>

The Economist <www.economist.com>

The Guardian <www.guardian.co.uk>

The Independent <www.independent.co.uk>

